LÄNSSTYRELSEN
Södermanlands län

RAPPORT

ISSN 1400-0792

Nr 2004:7

”Kommunernas insatser för personer med psykiska funktionshinder”

Strängnäs kommun

Förord

Länsstyrelserna och Socialstyrelsen genomför gemensamt ett nationellt tillsynsprogram för den sociala tillsynen. Syftet med programmet är bland annat att granska kommunernas insatser för personer med psykiska funktionshinder men också att utveckla tillsynsmyndigheternas tillsyn av kommunernas insatser.

Länsstyrelsen i Södermanlands län har som ett led i detta nationella projekt genomfört en fördjupad tillsyn i Strängnäs och Eskilstuna kommun. Tillsynen inleddes under våren 2002 och pågick i Strängnäs kommun fram till sommaren 2003. Därefter har materialet analyserats och bedömts. Resultatet för Strängnäs kommun redovisas i alla delar i denna rapport.

Tillsynen speglar kommunens insatser för personer med psykiska funktionshinder på en övergripande planeringsnivå, på verksamhetsnivå samt individnivå. Tillsynen i Strängnäs kommun har genomförts av Ramona Persson .

Nyköping i maj 2004

Ann-Kristin Grundström
Enhetschef, Välfärdsenheten

Sammanfattning **6**

1. Bakgrund **11**

2. Tillsynens inriktning och syfte **11**

3. Vad har granskats och hur? **12**
3.1 Valda granskningsområden 12
3.2 Metod och genomförande av de tre delundersökningarna 14

4. Hur ska rapporten läsas? **16**
4.1 Begrepp som används i rapporten 16

5. Beskrivning av kommunen **17**

DEL A PLANERING OCH UPPBYGGNAD AV VERKSAMHETER **18**

6. Kommunens kännedom om och information till personer med psykiska funktionshinder **18**

7. Kommunens mål och planer för personer med psykiska funktionshinder **19**
7.1 Politiska mål och verksamhetsplan på övergripande ledningsnivå 19
7.2 Mål, plan och uppföljning i verksamhet/er för boende – Träfflokalen/ boendestöd och Djäknen 21
7.3 Mål, plan och uppföljning i verksamhet för sysselsättning - FENIX 22
7.4 Sammanfattande bedömning 23

8. Kommunens utbud av insatser **23**
8.1 Vilka verksamheter för boende finns i kommunen 23
8.2 Tillgång till långsiktigt och anpassat boende 24
8.3 Vilka verksamheter för sysselsättning finns i kommunen 25
8.4 Tillgång till varierande insatser 26

DEL B DEN ENSKILDES RÄTTSSÄKERHET I HANDLÄGGNINGSPROCESSEN **28**

9. Rättssäkerhet i handläggningsprocessen **28**
9.1 Handläggning av ansökan om insatser kring boendet 28
9.2 Handläggning av ansökan om insatser kring sysselsättningen 30
9.3 Sammanfattande bedömning 31

DEL C KVALITET OCH INNEHÅLL I HANDLÄGGARNAS ARBETE MED ENSKILDA INDIVIDER **32**

10. Handläggarnas stöd till enskilda personer med psykiska funktionshinder **32**
10.1 Hur beskriver de enskilda själva sina behov, sina kontakter, den hjälp och det stöd de får av kommunen? 32
10.2 Stödprocessen – Behovet av ett fungerande boende 33
10.3 Stödprocessen – Behovet av lämplig sysselsättning 34
10.4 Stödprocessen – Behovet av samordnade insatser 35
10.5 Kontaktperson eller personligt ombud 36

DEL D KVALITET OCH INNEHÅLL I VERKSAMHETER FÖR BOENDE OCH SYSSELSÄTTNING 38

11. Verksamhet för boende – boendestöd/träfflokalen samt Djäknen 38
11.1 Beskrivning av boendestöd/Träfflokalen 38
11.2 Beskrivning av Djäknen 39
11.3 Miljö 40
11.4 Verksamhetens innehåll 42
11.5 Individuell planering 43

12. Verksamhet för sysselsättning - FENIX 44
12.1 Beskrivning av verksamheten 44
12.2 Miljö 46
12.3 Verksamhetens innehåll 47
12.4 Individuell planering 48

DEL E – BRUKARMEDVERKAN OCH DEN ENSKILDES SJÄLVBESTÄMMANDE OCH DELAKTIGHET 50

13. Kommunens inriktning mot brukarmedverkan och brukarinflytande 50
13.1 Information till brukar- och anhörigorganisationer 50
13.2 Synpunkter från brukar- och anhörigorganisationer vid planering och uppföljning av kommunens verksamheter för personer med psykiska funktionshinder 51
13.3 Sammanfattande bedömning 51

14. Brukarinflytande i verksamheter för boende och sysselsättning 52
14.1 Möjlighet till brukarinflytande i granskade verksamheter för boende och sysselsättning 52
14.2 Sammanfattande bedömning 53

15. Den enskildes möjlighet till självbestämmande och delaktighet 54
15.1 Den enskildes möjlighet till självbestämmande i verksamheter för boende och sysselsättning 54
15.2 Sammanfattande bedömning 56

16. Bemötande 56

DEL F – SAMVERKAN MED ANDRA BERÖRDA ORGANISATIONER/MYNDIGHETER 58

17. Kommunens inriktning mot samverkan och samarbete med berörda organisationer och myndigheter 58
17.1 Gemensamma mål, riktlinjer och verksamhetsformer på ledningsnivå 58
17.2 Samarbete kring enskilda individer 59
17.3 Samarbetsformer mellan verksamhet för boende och andra berörda organisationer/myndigheter 60
17.4 Samarbetsformer mellan verksamheter för sysselsättning och andra berörda organisationer/myndigheter 62
17.5 Sammanfattande bedömning 63

DEL G – KVALITETSSYSTEM OCH PERSONALENS KOMPETENSUTVECKLING 64

18. Kommunens kvalitetssystem och kvalitetsutveckling 64
18.1 Kvalitetssystem för kommunens sociala verksamhet 64
18.2 Skriftliga riktlinjer och kvalitetsarbete vid Boendestödet/Träfflokalen och Djäknen 65
18.3 Skriftliga riktlinjer och kvalitetsarbete i FENIX verksamhet för sysselsättning 66
18.4 Sammanfattande bedömning 67

19. Personalens kompetensutveckling 68
19.1 Plan för personalens kompetensutveckling på övergripande ledningsnivå 68
19.2 Handläggarnas tillgång till handledning, vägledning och fortbildning 69
19.3 Personalen i verksamhet/er för boendes tillgång till handledning, vägledning och fortbildning 70
19.4 Personalen i verksamhet/er för sysselsättnings tillgång till handledning, vägledning och fortbildning 71
19.5 Sammanfattande bedömning 72

Sammanfattning

Granskning av kommunernas insatser för personer med psykiska funktionshinder

Socialstyrelsen och samtliga länsstyrelser genomför under åren 2001 till 2004 ett gemensamt nationellt projekt för att stärka tillsynen över kommunernas insatser för personer med psykiska funktionshinder. Ett fyrtiotal kommuner i landet har granskats utifrån en bred och helhetsorienterad ansats. Strängnäs kommun är en av de kommuner som slumpvis tagit ut för granskning. Tillsynen omfattar både kommunens övergripande planering av verksamheten för målgruppen, arbetet kring enskilda individer samt några verksamheter för boende och sysselsättning. Tillsynen har genomförts under 2002 och 2003 och utgår ifrån ett flertal definierade granskningsområden. Länsstyrelsen har efter den genomförda tillsynen genomfört en återrapportering av det preliminära tillsynsresultatet för representanter från Strängnäs kommun. Detta återrapporteringstillfälle var den 29 april 2004.

Enligt Socialtjänstlagen skall socialnämnden verka för att människor med psykiska funktionshinder som möter betydande svårigheter i sin livsföring får möjlighet att delta i samhällets gemenskap och leva som andra. Liknande formuleringar finns i lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade. Den tillsyn som har genomförts utgår från psykiskt funktionshindrades behov av ett fungerande boende och lämplig sysselsättning samt behovet av vård och stöd för den psykiska och fysiska hälsa. Det innebär att behovet av samordning är en central del i denna granskningen. I den nationella tillsynen har även kommunens hälso- och sjukvård ingått till viss del i tillsynen. För denna del har Socialstyrelsens tillsynsavdelning ansvarat. Då Strängnäs kommun köper dessa tjänster från landstinget har det inte varit aktuellt med en granskning inom detta område i Strängnäs kommun. Då hälso- och sjukvården inte har berörts av tillsynen i Strängnäs har alla verksamheter för boende och sysselsättning som varit berörda av tillsynen endast granskats ur ett socialtjänstperspektiv.

Det nationella tillsynsprojektet syftar även till att utveckla tillsynens metoder och bedömningsgrunder. Därför har ett antal bedömningsgrunder formulerats för att ge kommunerna möjlighet till ökad insyn i tillsynens bedömningar. Dessa redovisas i rapporten tillsammans med länsstyrelsens bedömning av olika områden i kommunens verksamhet.

Länsstyrelsens bedömningar i sammanfattning

Kännedom om och information till personer med psykiska funktionshinder

Då kommunens inventeringar av målgruppen inte skett i samverkan med psykiatrin har länsstyrelsen bedömt att kommunen inte uppfyller ställda krav. Däremot framkom vid tillsynens genomförande att kommunen i egen regi inventerat målgruppen i ett brett spektra av insatsområden, vilket länsstyrelsen ser positivt på.

Vid tillsynens genomförande hade Strängnäs kommun inte genomfört informationsinsatser riktade till målgruppen, varför kommunen inte uppfyllde de ställda kraven inom detta område. Vid återrapporteringen av den preliminära rapporten framkom dock att kommunen efter att verksamhetstillsynen genomförts lagt ut information på kommunens hemsida och tagit fram

ett par informationsbroschyrer - en med speciell inriktning på den kommunala psykiatrin och en mer övergripande broschyr om kommunens äldreomsorg och stöd till funktionshindrade i kommunen ”Trygghet, integritet och oberoende”. Broschyrerna finns utlagda på offentliga ställen som ex. medborgarkontoret, biblioteket m.m.

Planering och uppbyggnad av verksamheter och insatser

Länsstyrelsen bedömer att Strängnäs kommun uppfyller ställda krav både avseende mål och verksamhetsplan på en övergripande ledningsnivå. Målen i ”Inriktningsmål och kvalitetsmål för insatser till yngre funktionshindrade i Strängnäs kommun” reviderades under hösten 2002. Målen har sin utgångspunkt bland annat i SoL, HSL, LSS FN:s standardregler etc.
Målen är väl kända i de verksamheter som kommunen bedriver i egen regi.

Strängnäs kommun bedöms också uppfylla kraven på tillgång till anpassade bostäder då samtliga beslut om bostad med särskild service var verkställda. Det framkom dock att det fanns ett behov av ett mer varierat utbud av boendeformer än vad som fanns vid tillsynens genomförande. I Strängnäs finns en variation av sysselsättningsalternativ för målgruppen. Det finns även en tillgång till varierade insatser i övrigt så som personligt ombud, tillgång till fritissysselsättning, boendestödjare etc.

Rättssäkerhet i handläggningsprocessen

Då det gäller rättssäkerheten i handläggningsprocessen kring ansökan om boende bedöms kommunen uppfylla ställda krav i sju fall av nio. I två ärenden har ansökan varit en annan än den beslutade insatsen. Inte i något av dessa båda fall har det funnits ett avslags beslut på den sökta insatsen med besvärshänvisning i akten.

I de ärenden som avsåg sysselsättning har rättsäkerheten bedömts som god i samtliga granskade ärenden.

Kvalitet och innehåll i handläggarnas arbete med enskilda individer

Länsstyrelsen har här bedömt att Strängnäs uppfyller ställda krav på att uppmärksamma enskildas behov av stöd i sitt boende och lämplig sysselsättning för flertalet av de personer som ingått i tillsynen. Insatserna har bedömts som tillräckliga och anpassade kring boendet. En regelbunden uppföljning har gjorts i samtliga fall avseende genomförda insatser kring den enskildes boendesituation. Det har också funnits en uppfattning ute i verksamheten om att när behovet av stöd har förändrats har handläggningen skett snabbt och flexibelt för att möta de nya förutsättningarna.

Med utgångspunkt för de uppgifter som framkommit i verksamhetstillsynen har länsstyrelsen bedömt att Strängnäs kommun inte uppfyller ställda krav på en orientering mot samordning av den enskildes sociala och hälsomässiga behov på handläggarnivå. Inte i någon av de granskade akterna har det funnits någon individuell plan eller motsvarande med utgångspunkt från den enskilde för samordning av insatser utifrån ett helhetsperspektiv. Det har inte heller funnits någon hänvisning i akterna till att en sådan plan finns någon annanstans i kommunens verksamhet.

Kvalitet och innehåll i verksamhet för boende Boendestödet/Träfflokalen och Djäknen

Boendestödet/Träfflokalen uppfyller till alla delar de ställda kraven väl. Kraven har avsett såväl närhet till service, bostadens utformning och hur hemlik miljön är kring bostaden. Då

samtliga lägenheter som servas av boendestödet ingår i det normala bostadsbeståndet i kommunen uppfyller denna verksamhet dessa krav med god marginal.

De som bor vid Djäknen har alla ett socialtjänstbeslut som grund för sitt boende. Verksamheten vid Djäknen bedrivs av landstinget men avtal finns om tjänsteköp från kommunen. Verksamheten uppfyller kravet på närhet till service. De lägenheter som är avsedda för boende uppfyller också kraven på fullvärdighet. Däremot är gruppboendet samlokaliserat med ett av landstingets behandlingshem och gruppboendet delar även delvis personal med behandlingshemmet. Sammantaget gör detta att gruppboendet får en institutionsliknande karaktär. Länsstyrelsen vill här särskilt påpeka att tillsynen har skett utifrån ett socialtjänstperspektiv. Då de som bor i gruppboendet har ett beslut enligt socialtjänstlagen i botten är det länsstyrelsens mening att socialtjästens värderingar skall vara tydliga i verksamheten. Strängnäs kommun har här ett ansvar att överföra kunskap om de synsätt, rutiner och regelverk som präglar socialtjänsten och den kommunala psykiatrin. Länsstyrelsen har inte i något avseende granskat den verksamhet som bedrivs enligt Hälso- och sjukvårdslagen (HSL),varför tillsynen inte har gjort någon bedömning utifrån kvaliteten i denna del av Djäknens verksamhet.

Både Boendestödet/Träfflokalen och Djäknen bedöms uppfylla de krav som ställs på att innehållet ligger i linje med verksamhetens uppdrag och de boendes behov av ett fungerande boende. Båda verksamheterna har också ett system som tillgodoser behovet av att de personer som finns i verksamheten har tillgång till en kontinuerligt kontakt med någon i personalgruppen.

Då de individuella mål som finns kring de enskilda individerna inte kunnat återfinnas dokumenterade i den omfattning som länsstyrelsen bedömt som tillräckliga uppfyller varken boendestödet eller Djäknen de krav som ställts upp angående individuell planering. Även om det framkommit att det finns planering och mål för flera individer ”i huvudet” på personalen bedöms detta inte som tillräckligt, då ett sådant system är oerhört person känsligt. Slutar den personal som har kännedom om individen försvinner också kunskapen med denna person.

Kvalitet och innehåll i verksamhet för sysselsättning - Fenix

Fenix är belägen i ett mindre industriområde, med närhet till allmän service. Den utrustning som behövs för verksamheten finns, däremot är lokalerna inte fullt ut anpassad till den verksamhet som bedrivs där. Framförallt är det avsaknad av förråd, takhöjd på övervåningen och temperaturskiftningar som gör att den inte helt uppfyller ställda krav inom detta område. När det gäller temperaturen i arbetslokalen har man dock installerat ett fläktsystem som skall reglera den till en jämnare nivå.

De rehabiliterande inslagen i verksamheten var enligt länsstyrelsens bedömning otydliga varför Fenix inte bedöms uppfylla ställda krav på den delen i innehållet. I kommunen finns dock ytterligare en verksamhet för sysselsättning – Fenix 2 – som har tydliga rehabiliterande mål och samverkan med bl.a. Försäkringskassa – varför länsstyrelsen ändå bedömer att möjlighet att få en mer rehabiliterande sysselsättningsverksamhet finns för den enskilde. Vad det gäller individanpassning av insatser inom ramen för verksamheten och möjlighet att ha en kontinuerlig kontakt med någon i personalgruppen uppfyller Fenix de krav som ställts i tillsynen.

Fenix har en målinriktad planering av verksamhetens insatser på individnivå, en skriftlig dokumentation av planeringen samt en systematisk uppföljning av verksamhetens insatser på

individnivå. Däremot saknas en samordnad planering för brukaren där övriga insatser från berörda enheter/organisationer/myndigheter finns med.

Inriktning mot brukarmedverkan och den enskildes självbestämmande och delaktighet

Länsstyrelsen bedömer att kommunen på en övergripande nivå har en väl utvecklad samverkan med framförallt RSMH.

Både Boendestödet/träfflokalen och Fenix bedöms att uppfylla ställda krav på brukarinflytande i verksamheten. Även på Djäknen har de som bor där möjlighet att påverka sin vardag. Påverkans möjligheten är dock där mer på ett individuellt plan och mindre på en verksamhetsnivå varför kraven som ingått i denna del av tillsynen inte bedöms vara uppfyllda.

De personer som har tillgång till Boendestödet/Träfflokalen och Fenix har enligt länsstyrelsens bedömning en relativt hög grad av självbestämmande och delaktighet. Detta har också bekräftats av de intervjuer som genomförts med brukare i verksamheten. På Djäknen var graden av självbestämmande lägre bland annat på grund av att verksamheten var mer regelstyrd, vilket även framkommit i någon av de intervjuer som genomförts med brukare.

I de nio intervjuer med brukare som genomförts har det i tre fall framkommit att bemötandet inte alltid upplevts som optimalt. I bemötandebegreppet kan ingå flera olika aspekter. Vanliga ingredienser i ett dåligt bemötande kan vara att personalen ”kör över” den enskilde eller upplevs som otrevliga, men även att man inte ger sig tid att lyssna eller är svår att nå på telefon kan upplevas vara brister i bemötandet. De exempel man angett som mindre goda har varit: att inte ge sig tid att tala med den enskilde, att personalen bestämt för mycket i den enskildes tycke eller att personal använder ett språkbruk som någon ansett opassande. Dessa påpekanden har dock inte varit typiska för hela verksamheten, vilket de intervjuade personerna påtalat, utan det har rört sig om enstaka individer alternativt enstaka gånger. Flertalet av de intervjuade har angett att de alltid blivit bra bemötta både av handläggare, boendepersonal och personal vid sysselsättningsverksamheten.

Samverkan och samarbete

Strängnäs kommun har en tydlig inriktning på samarbete/samverkan mellan olika myndigheter/organisationer både på ledningsnivå med politiker och högre tjänstemän, enhetschef/samordnarnivå och på individnivå – framförallt vid de verksamheter som kommunen driver i egen regi.

Samarbetet utgår från en tydlig legitimitet från ledningsnivå och det finns ett system för samarbetskontakter i PSS (PsykiatriSamverkan i Strängnäs) – där även Djäknen finns med som landstingsverksamhet.

På handläggarnivå är samverkan med andra myndigheter i de flesta fall begränsad till att handläggarna känner till vilka centrala vård- och stödkontakter som brukarna har. I praktiken är dock samarbetet kring enskilda individer mer utbrett. Både Boendestödet/Träfflokalen, Djäknen och Fenix har samverkan kring enskilda individer med andra myndigheter och organisationer vid behov.

Kvalitetssystem

Vid den verksamhet som kommunen själva bedriver är det länsstyrelsens bedömning att kvalitetsarbetet pågår kontinuerligt. Både personal och brukare är involverade på olika sätt i

detta arbete. Vid den verksamhet som bedrivs tillsammans med landstinget saknades dock detta arbete vid tillsynens genomförande. Då de som vistas vid boendet på Djäknen har ett socialtjänst beslut i botten för sitt boende är det länsstyrelsens uppfattning att verksamheten i större utsträckning bör implementera socialtjänstens regler kring kvalitetssystem . Då Strängnäs kommun har detta väl förankrat i sin egen verksamhet bör ett arbete påbörjas snarast att även överföra denna kunskap till Djäknen.

Kompetensutveckling

Det finns en kompetensutvecklingsplan för personer som arbetar med personer med psykiska funktionshinder. Tillgången på fortbildning och regelbunden handledning är dock starkt begränsad för alla kategorier personal som ingått i tillsynen på grund av sparbeting i kommunen. Detta gör att Strängnäs kommun inte uppfyller kravet att personalen skall ha tillgång till fortbildning och regelbunden handledning i arbetet. Däremot har flertalet av de som arbetar i de olika verksamheterna en adekvatutbildning för sin arbetsuppgifter. Flertalet av personalen har dessutom en lång erfarenhet av att arbeta med målgruppen.

Vid länsstyrelsens återrapportering (april 2004) framgick att bristen på handledning och utbildning kvarstod för baspersonalen. Man höll dock på att bygga upp internresurser inom IFO:s verksamhet inom olika ”utbildningsområden”. Dessa resurser skall ex. hålla utbildning i handläggning och dokumentation. Andra skall vara stöd i arbetet kring förhållningssätt inom den kommunala psykiatrin och ytterligare några skall vara resurspersoner i lösningsfokuserat arbete. I alla grupper skall man också ha bemötandediskussioner.

1. Bakgrund

Psykiatrireformen trädde i kraft 1995 (Regeringens proposition 1993/94:218). Reformen syftade till att förbättra psykiskt funktionshindrades livssituation och öka deras möjligheter till gemenskap och delaktighet i samhället. Kommunernas ansvar för att planera och samordna de insatser som psykiskt funktionshindrade behöver förtydligades. Likaså kommunernas ansvar för att utveckla boendeformer och verksamheter för sysselsättning. Av utvärderingen av psykiatrireformen (Socialstyrelsen 1999:1) framgår att psykiskt funktionshindrade personers livssituation har börjat uppmärksammas allt mer. På flera områden har dock reformen ännu inte fått avsedda effekter och implementeringen av reformen har kommit olika långt i landet. Personer med psykiska funktionshinder tillhör också en grupp som många gånger inte själva söker det stöd och den service de behöver och har rätt till. Det innebär ett särskilt ansvar för tillsynsmyndigheterna att följa hur kommunerna lyckas uppmärksamma gruppens behov och erbjuda adekvata insatser.

Socialstyrelsen och samtliga länsstyrelser genomför under åren 2001 till 2004 ett gemensamt nationellt projekt för att stärka tillsynen över kommunernas insatser för personer med psykiska funktionshinder. Länsstyrelserna har genomfört en granskning av kommunernas övergripande planering av sin verksamhet för målgruppen under 2002. I ett fyrtiotal kommuner har även en fördjupad granskning av den praktiska verksamheten genomförts. Strängnäs kommun är en av utvalda kommuner där tillsynen omfattar kommunens hela verksamhet för personer med psykiska funktionshinder.

2. Tillsynens inriktning och syfte

Enligt Socialtjänstlagen skall socialnämnden verka för att människor med fysiska, psykiska eller andra skäl möter betydande svårigheter i sin livsföring få möjlighet att delta i samhällets gemenskap och leva som andra (5 kap.7 § SoL). Liknande formuleringar finns i lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade. Enligt denna lag ska kommunens verksamhet främja jämlikhet i levnadsvillkor och full delaktighet i samhällslivet. Målet skall vara att den enskilde får möjlighet att leva som andra (5 § LSS). De medel kommunen skall använda för att nå dessa mål anges endast undantagsvis. Det innebär att enskilda kommuner har stor handlingsfrihet att utforma sin verksamhet för målgruppen utifrån lokala förutsättningar. Samtidigt måste insatsernas kvalitet och innehåll på ett tydligt sätt relateras till de övergripande målen för att personer med psykiska funktionshinder skall få möjlighet till en ökad delaktighet i samhällslivet. Ur ett tillsynsperspektiv är kvalitet och innehåll i verksamheter och insatser av stor betydelse. Likaså den enskildes rättssäkerhet och principen om enskildas lika möjligheter till stöd och service.

Den genomförda tillsynen har en bred och helhetsorienterad ansats. Det motiveras dels av att personer med psykiska funktionshinder har svårigheter på flera livsområden, dels av den mångfald av verksamheter och tjänster enskilda kommuner bygger upp. Tillsynen utgår från målgruppens behov av socialtjänstens insatser på några centrala områden. Det gäller ett fungerande boende, lämplig sysselsättning, tillgång till vård och stöd för sin hälsa samt behovet av samordnade insatser från kommun och landsting. Tillsynen omfattar vidare flera nivåer av kommunens verksamhet d v s hur kommunen planerar verksamheten på ledningsnivå, hur arbetet ser ut kring enskilda individer samt kvalitet och innehåll i verksamheter för boende och sysselsättning. Även kommunens hälso- och sjukvård ingår till viss del i denna tillsyn. En helhetsorienterad tillsyn förväntas leda till att brister på flera områden av kommunens verksamhet samtidigt blir uppmärksammade och åtgärdade.

Projektets avsikt är även att utveckla och förbättra tillsynens metoder för att öka förutsägbarheten och tydligheten i tillsynens bedömningar. Därmed får enskilda kommuner en ökad insyn i länsstyrelsernas arbetssätt och bedömningar. Möjligheten att jämföra tillsynens resultat mellan olika kommuner ökar också. Inom ramen för tillsynsprojektet har mer specifika krav på kommunens verksamhet formulerats. Kraven grundas på lagstiftningen och psykiatrireformens intentioner men också på den samlade kunskap som finns från olika utvärderingar. Kraven har formulerats med hänsyn till att reformens genomförande bör ses ur ett processperspektiv där problem och lösningar ständigt omprövas. Sju år efter reformen finns det fortfarande behov av visst utrymme för kunskaps- och verksamhetsuppbyggnad.

Granskningen av Strängnäs kommun är en del av tillsynsmyndigheternas kraftsamling av tillsynen över kommunernas insatser för personer med psykiska funktionshinder. Det innebär att resultatet av tillsynen i Strängnäs kommun också kommer att ingå i en sammanställning av tillsynens resultat på nationell nivå.

3. Vad har granskats och hur?

Ett antal granskningsområden har valts med utgångspunkt i kommunernas ansvar för personer med psykiska funktionshinder. Tillsynen omfattar tre delundersökningar.
1. Granskning av kommunernas planering och uppbyggnad av verksamheter
2. Granskning av rättssäkerheten i handläggningsprocessen och kvalitet och innehåll i handläggarnas arbete med enskilda individer
3. Granskning av kvalitet och innehåll i verksamheter för boende och sysselsättning

3.1 Valda granskningsområden

Kommunens ansvar att nå de personer med psykiska funktionshinder som har behov av socialtjänstens insatser
Enligt Socialtjänstlagen skall socialnämnden göra sig förtrogen med levnadsförhållandena i kommunen för människor med fysiska och psykiska funktionshinder samt i sin uppsökande verksamhet upplysa om socialtjänstens verksamhet på dessa områden (5 kap. 8 § SoL). En central uppgift för kommunen är således att finna de personer med psykiska funktionshinder som har behov av socialtjänstens insatser och erbjuda dem kommunens stöd. Denna uppgift är särskilt viktig med tanke på att målgruppen många gånger själva inte söker den hjälp de behöver.

Kommunens ansvar för att planera sin verksamhet och bygga upp verksamhet och insatser för personer med psykiska funktionshinder
Enligt Socialtjänstlagen har kommunen en skyldighet att planera sin verksamhet för människor med psykiska funktionshinder (5 kap. 8 § SoL). En sådan planering är nödvändig för att målgruppen skall uppmärksammas och nödvändiga resurser avsättas. Planeringen bör utgå från kunskap om målgruppens behov och förutsättningar och ha en hög grad av konkretion som är till vägledning för chefernas planering av olika typer av verksamheter. En planering på olika nivåer av kommunens verksamhet är också nödvändig för att verksamheten skall kunna följas upp och anpassas efter nya behov och förutsättningar.

Socialnämnden skall vidare medverka till att den enskilde får en meningsfull sysselsättning och får bo på ett sätt som är anpassat efter hans eller hennes behov av särskilt stöd. Kommunen skall inrätta bostäder med särskild service för dem som behöver ett sådant boende. (5 kap. 7 § SoL). Personer med psykiska funktionshinder har mer eller mindre omfattande funktionshinder och varierande behov av stöd till ett fungerande boende, lämplig

sysselsättning eller andra centrala insatser. Det stöd som byggs upp av kommunen skall både täcka målgruppens behov och vara tillräckligt varierat för att var och en skall få ett individanpassat stöd.

Kommunens ansvar för att kommunens stöd till den enskilde är behovsstyrt och rättssäkert handlagt
För att stödet till enskilda individer skall leda till ökade möjligheter att delta i samhällets gemenskap och leva som andra bör stödet utformas på grundval av en behovsbedömning som bygger på en helhetssyn på den enskildes situation, möjligheter och behov där sociala, fysiska, medicinska och psykiska behov beaktas. En individuell plan bör upprättas. En systematisk uppföljning av beslut, planer och insatser bör genomföras regelbundet och vid behov omprövas (SOSFS 1998:8 (S)). Handläggning av ärenden som rör enskilda samt genomförande av beslut om stödinsatser, vård och behandling skall dokumenteras (11 kap. 5 § SoL). Den som så önskar skall vidare ha möjlighet att få ett personligt stöd i form av kontaktperson eller personligt ombud (3 kap. 6 § SoL, 9 § p.4 LSS).

Kommunens ansvar för kvalitet och innehåll i verksamheter för boende och sysselsättning
Kommunens ansvar för att medverka till att den enskilde får meningsfull sysselsättning och får bo på ett sådant sätt som är anpassat efter hans eller hennes behov av särskilt stöd innebär att de verksamheter kommunen bygger upp skall ha en sådan kvalitet och ett sådant innehåll att de befrämjar de psykiskt funktionshindrades möjligheter till ökat deltagande i samhällets gemenskap. Verksamheterna bör därför ha en motiverande och rehabiliterande inriktning. Innehållet i kommunens verksamheter bör utformas utifrån kunskapen om målgruppens särskilda svårigheter. Insatserna inom ramen för verksamheten skall vidare individanpassas och skräddarsys efter var och ens behov och förutsättningar. Det är också viktigt att enskilda har tillgång till en särskild kontaktperson i verksamheten.

Kommunens ansvar för att ha system för att fortlöpande säkra och utveckla kvaliteten i den sociala verksamheten såväl som i verksamheten för hälso- och sjukvård
För att kvaliteten ska kunna säkras och fortlöpande utvecklas är det viktigt att kommunen har ett system för planering, utförande, uppföljning och utveckling av kvaliteten i verksamheten i stort och i olika delar av verksamheten (SOSFS 1998:8 (S), SOSFS:24 (M)).

Kommunernas ansvar för att det finns personal med adekvat kompetens och personlig lämplighet i arbetet med personer med psykiska funktionshinder
För utförande av socialnämndens uppgifter skall det finnas personal med lämplig utbildning och erfarenhet (3 kap. 3 §). Personalens kompetens i arbetet med personer med psykiska funktionshinder är viktig för att dessa skall få de insatser de behöver och har rätt till. Personalens kompetensutveckling skall därför uppmärksammas såväl på övergripande ledningsnivå som på enhetsnivå.

Kommunens ansvar att samverka med både brukar- och anhörigorganisationer och personalens ansvar att samarbeta med enskilda brukare
Psykiatrireformen lyfter fram betydelsen av socialnämndens samverkan med brukar- och anhörigorganisationer. Det kan gälla såväl i nämndens uppsökande verksamhet som när kommunen planerar sina insatser för målgruppen (3 kap. 4 §, 5 kap. 8 §). På den individuella nivån skall socialnämndens insatser utformas och genomföras tillsammans med den enskilde (3 kap. 5 §).

Kommunens ansvar att samverka med psykiatrin och andra berörda myndigheter
Flera välfärdsaktörer har ett gemensamt ansvar för att personer med psykiska funktionshinder får ett samordnat stöd från samhället. Kommunerna har dock ett särskilt ansvar för att uppmärksamma behovet av samordnade insatser. För att detta skall vara möjligt krävs en samordning av resurser och regelverk på ledningsnivå och ett samarbete mellan personal från olika enheter och organisationer. Båda nivåerna är ömsesidigt beroende av varandra. En samordning på ledningsnivå är ingen garanti för att ett samarbete verkligen kommer igång på den operativa nivån. Likaså är ett samarbete mellan olika personalgrupper inte en garanti för ett hållbart samarbete över tid. Ett välutvecklat samarbete på personell nivå riskerar att försvinna om inte samarbetet är legitimerat av ledningen för respektive organisation eller myndighet. Gemensamma mål, riklinjer och former är en förutsättning för att samarbetet ska överleva på lång sikt. (5 kap. 8 § SoL, 3 kap. 4 och 5 §§ SoL)

Kommunens hälso- och sjukvårdsansvar
Enligt hälso- och sjukvårdslagen skall det finnas någon som svarar för kommunens hälso- och sjukvård (verksamhetschef) (29 § HSL). Inom det verksamhetsområde som kommunen bestämmer skall det även finnas en medicinskt ansvarig sjuksköterska (24 § HSL). För att säkerheten i vården skall kunna säkerställas skall kommunen ha rutiner för sin läkemedelshantering (SOSFS 2000:17).

Strängnäs kommun har angett att de köper dessa tjänster från landstinget och därmed inte har dessa tjänster i kommunen varför Socialstyrelsen inte genomfört denna granskning i Strängnäs kommun.

3.2 Metod och genomförande av de tre delundersökningarna

Granskning av kommunens planering av sin verksamhet för personer med psykiska funktionshinder

En enkät skickades till socialnämnden i Strängnäs kommun i januari 2002. Samma enkät har skickats till landets samtliga kommuner. Enkäten har besvarats av kommunens samordnare för den kommunala psykiatrin. Kommunen ombads att bifoga aktuella dokument till ett antal frågor. Det gällde politiska mål, verksamhetsplan, skriftliga riktlinjer för utskrivning eller permission från sluten psykiatrisk vård samt samordnad och individuell plan, gemensamma mål/policy för samverkan och plan för kompetensutveckling. Dokument avseende politiska mål, verksamhetsplan, skriftliga riktlinjer för utskrivning från sluten psykiatrisk vård, samordnad och individuell plan samt gemensamma mål/policy för samverkan har inkommit från Strängnäs kommun. Kvaliteten i svaren har granskats av länsstyrelsen. Svaren har sedan sänts till Socialstyrelsen som databearbetat svaren för landets samtliga kommuner. Ett antal bedömningsvariabler har konstruerats som baseras på en kombination av olika svarsalternativ. Socialstyrelsen har sammanställt tillsynsresultaten och skickat dem till respektive länsstyrelse. Resultatet för Södermanlands län finns redovisade i en separat delrapport (d.nr. 701-12261-2003), som finns utlagd på länsstyrelsens hemsida. En delrapport med tillsynsresultaten från hela landet finns på Socialstyrelsens hemsida (www.sos.se).

Urval av kommuner för en fördjupad granskning

Den fördjupade tillsynen av kommunernas insatser för personer med psykiska funktionshinder har genomförts i ett urval av landets kommuner. Urvalet är framtaget av Socialstyrelsens statistiska enhet. För Södermanlands del innebär det att en fördjupad tillsyn skett/sker i Strängnäs och Eskilstuna kommuner.

Inför den fördjupade tillsynen av Strängnäs kommun har ett brev skickats ut till Vuxennämnden med information om tillsynen och tillvägagångssätt. Information har också lämnats till berörda chefer, samordnare och biståndshandläggare under hösten 2002.

Granskning av rättssäkerheten i handläggningsprocessen och kvalitet och innehåll i handläggarnas arbete med enskilda individer

Granskningen fokuseras på dokumentationen för ansökta insatser samt ansvarig handläggares arbete med enskilda personer vad gäller att uppmärksamma och bedöma behov, planera insatser som är tillräckliga och individanpassade samt följa upp insatserna och den enskildes situation. Arbetet i utförarledet har således inte fokuserats i denna granskning.

Urval av individer

Kommunen ombads att upprätta en lista på antal psykiskt funktionshindrade som har någon form av stöd från socialtjänsten. På kommunens lista fanns totalt 68 personer. Av dessa var 63 personer i åldern 18-65 år. Av dessa har sedan ett slumpmässigt urval på 15 individer gjorts av länsstyrelsen.

Av de 15 slumpmässigt utvalda personerna i Strängnäs kommun är 9 män och 6 kvinnor. Åldrarna varierar mellan 63 år – 25 år. Sju av de utvalda är födda 1939 -1949, tre är födda på 1950-talet, fem är födda 1960 eller senare.

Metod för datainsamling

Information kring de utvalda individer har insamlats från flera källor i syfte att få ett tillförlitligare underlag för länsstyrelsens bedömningar. Individens akt har granskats utifrån en checklista. Den handläggare som har den huvudsakliga kontakten med individen har sedan via en enkät fått svara på ett antal frågor om individen. Dessutom har en kvalitativ intervju genomförts med de individer som önskade bli intervjuade.

Analys och bedömning

Den insamlade informationen har strukturerats och utgjort underlag för en bedömning på individnivå på ett antal områden. Individmaterialet har sedan sammanställts och på vissa punkter kan slutsatser dras för hela gruppen personer med psykiska funktionshinder som kommunen angivit på sin lista.

De kvalitativa intervjuer som länsstyrelsen genomfört med utvalda individer har varit relativt få (totalt sex stycken), varför dessa uppgifter säger mer om hur just dessa individer upplevt den service kommunen gett. Hur väl dessa uppgifter svarar mot hela målgruppen är därför osäkert. De svar länsstyrelsen har fått från de intervjuade ger dock en indikation på hur den service upplevs som målgruppen får.

Orsaken till att flera personer tackat nej till att delta i en intervju har inte varit entydig. Tre personer har inte angett någon orsak till att de inte ville delta och en person tyckte själv inte att den tillhörde målgruppen. Någon person hade flyttat från orten och två personer som angett att de önskade delta i en intervju insjuknade, varför dessa intervjuer inte kunde genomföras under den period som tillsynen genomfördes. Slutligen angav en person att han/hon inte talade svenska och därför inte ville delta. En person har avgett synpunkter skriftligt till länsstyrelsen som ett alternativ till att bli intervjuad.

Aktgranskning, intervjuer och insamlande av enkäter från handläggare gjordes under hösten 2002 och våren 2003. Eftersom mer än ett år förflutit sedan de första uppgifterna samlades in kan förhållandena ha ändrats efter granskningen.

Granskning av verksamheter för boende och sysselsättning

Urval av verksamheter
Två verksamheter för boende och en för sysselsättning har valts. De verksamheter som granskats är Djäknen, Träfflokalen/boendestödet samt Fenix. Valet av verksamheter har utgått från de verksamheter som en eller flera av de individer som undersökts har kontakt med. Djäknen har valts ut utifrån att det är ett boende som bedrivs i samverkan mellan kommun och landsting, varför denna boendeformen haft ett särskilt intresse ur samverkans synpunkt.

Metod för datainsamling
Skriftligt material i form av mål och styrdokument såsom verksamhetsberättelse, verksamhetsplan, system för avvikelsehantering och klagomål samt samverkansrutiner har inhämtats. Vid besök i Träfflokalen/boendestöd och Fenix har en strukturerad chefsintervju respektive gruppintervju med personalen genomförts. Motsvarande intervjuer har även gjorts på Djäknen, men då endast en personal var i tjänst skedde inte denna intervju i grupp. En checklista har använts för granskning av den fysiska miljön i verksamheterna. Ett mindre antal intervjuer med boende respektive deltagare har också genomförts under besök i verksamheterna.

Analys och bedömning
Den insamlade informationen har strukturerats och utgjort underlag för bedömningar av verksamheten på olika områden.

4. Hur ska rapporten läsas?

Länsstyrelsen har genomfört en omfattande granskning av Strängnäs kommuns verksamhet för personer med psykiska funktionshinder. Granskningen omfattar både planeringen av verksamheten och arbetet i praktiken. Det innebär att rapporten blir omfattande för att en samlad bild av hela granskningen ska kunna ges.

Rapporten inleds med en sammanfattande redogörelse för länsstyrelsens bedömningar. Den första delen av rapporten är en allmän beskrivning av kommunen och hur kommunen organiserat sin verksamhet för personer med psykiska funktionshinder.

Redovisningen av länsstyrelsens granskning och dess resultat är indelad i sju delar. Det är sju delar som berör olika områden för granskningen, se innehållsförteckning Del A till Del G. För varje område redovisas länsstyrelsens bedömningar från granskningen på planeringsnivån, granskningen kring enskilda individer samt granskningen av verksamheter för boende och sysselsättning, se bilaga 1. För varje område redovisas även länsstyrelsens bedömningsgrunder och underlaget för varje bedömning under rubriken "Länsstyrelsens iakttagelser".

4.1 Begrepp som används i rapporten

- *Personer med psykiska funktionshinder*

Begreppet definieras utifrån Socialstyrelsens definition av psykiatrireformens målgrupp. Det är personer som lider av sådana funktionsnedsättande och så omfattande psykiska besvär att de har svårt att klara det dagliga livet och behöver stöd från socialtjänsten.

- *Verksamheter för boende*

Beteckningen ”verksamheter för boende” används i rapporten som ett samlingsbegrepp för olika typer av verksamheter som förmedlar stöd till ett fungerande boende för psykiskt

funktionshindrade. En verksamhet avgränsas genom att en chef och viss personal kan knytas till denna. Olika typer av verksamheter kan vara:

Verksamhet som förmedlar boendestöd (del av verksamhet inom hemtjänsten, boendestödsgrupper, trapphusboende)
Bostad med särskild service enligt 5 kap. 7 § SoL eller 9 § LSS
Hem för viss annan heldygnsvård enligt 5 kap. 7 § SoL
Hem för vård eller boende (HVB)

- *Verksamheter för sysselsättning*

Beteckningen ”verksamheter för sysselsättning” används i rapporten som ett samlingsbegrepp för olika typer av sysselsättningsverksamheter. En verksamhet avgränsas genom att en chef och viss personal kan knytas till denna. Olika typer av verksamheter kan vara:

Daglig verksamhet enligt LSS
Dagverksamhet (träffställe) enligt 3 kap. 6 § SoL
Dagverksamhet (mer strukturerat innehåll med arbetsliknande inslag) enligt 3 kap. 6 § SoL
Rehabiliteringsverksamhet i samverkan med andra huvudmän enligt 2 kap. 6 § SoL

5. Beskrivning av kommunen

I Strängnäs bor drygt 30 200 personer, varav cirka 18 100 är i åldern 18 – 64 år. Av dessa hade 63 personer i åldern 18 – 65 år insatser från Strängnäs kommun pågrund av sitt psykiska mående vid tillsynens inledning år 2002.

I Strängnäs kommun har tidigare funnits en stor institution för personer med psykiska funktionshinder alt. sjukdom – Sundby sjukhus. Sundby sjukhus var den första stora institutionen som avvecklades i Sverige, år 1987.

Idag är det socialnämnden som ansvarar för de insatser som ges till människor med psykiska funktionshinder. Sedan något år tillbaka finns den kommunala psykiatrin samordnad med IFO:s verksamhet (Individ och familjeomsorg) i Strängnäs kommun.

IFO chefen är verksamhetschef även för den kommunala psykiatrin. I Strängnäs finns en samordnare för den kommunala psykiatrin centralt placerad i kommunhuset. För de kommunala verksamheterna för målgruppen ansvarar en enhetschef både för Träfflokalen/boendestöd och för Fenix/Fenix 2, som är två verksamheter för sysselsättning. Därutöver finns i Strängnäs kommun en verksamhet som drivs av landstinget Sörmland och Strängnäs kommun gemensamt på så sätt att kommunen har avtal avseende hyra i andra hand för lägenheter avsedda för gruppboende. Denna verksamhet är samlokaliserad med en behandlingsenhet inom landstingets psykiatri. Gruppboendet delar även personal med behandlingshemmet.

Strängnäs har även samverkan med Eskilstuna kommun och Landstinget Sörmland genom ett rehabiliteringsboende som är beläget på Ekebyvägen i Eskilstuna. Strängnäs köpte vid tillsynens genomförande en rehabiliteringsplats och en korttidsplats i detta rehabiliteringsboende.

DEL A Planering och uppbyggnad av verksamheter

6. Kommunens kännedom om och information till personer med psykiska funktionshinder

Länsstyrelsens bedömningsgrunder

Kommunen skall genom inventering eller på annat godtagbart sätt inhämta uppgifter om antal personer med psykiska funktionshinder och deras behov. Inventeringen bör vara regelbunden och göras i samverkan med psykiatrin.
(5 kap. 8 § SoL och 15 § punkt 1 LSS)

Kommunen skall informera om det stöd och den service som erbjuds personer med psykiska funktionshinder. Information bör vara regelbunden samt tillräckligt bred och träffsäker.
(3 kap. 1 och 4 §§ SoL, 5 kap. 8 § SoL och 15 § punkt 3 LSS)

För att uppfylla de krav som ställs skall:

- kommunen gjort en inventering i samverkan med psykiatrin under de senaste 7 åren innehållande antal personer, kön, ålder, boende och sysselsättning alternativt skaffat sig kännedom om målgruppen på annat sätt och i godtagbar omfattning.
- kommunen ha genomfört informationsinsatser under det senaste året och använt sig av flera informationskanaler.

För att uppfylla kraven mer än väl skall:

- kommunen i samverkan med fler samarbetspartner gjort en mer omfattande inventering alternativt skaffat sig en god kännedom på annat sätt t.ex. genom brukarorganisationer.
- kommunen ha genomfört informationsinsatser under det senaste året och använt sig av minst tre informationskanaler.

Länsstyrelsens bedömning

- Länsstyrelsen bedömer att Strängnäs kommun *inte uppfyller* de krav som ställs på kommunen att skaffa sig kännedom om de personer med psykiska funktionshinder som finns i kommunen
- Länsstyrelsen bedömer att Strängnäs kommun *inte uppfyller* de krav som ställs på informationsinsatser om socialtjänstens insatser till personer med psykiska funktionshinder.

Länsstyrelsens iakttagelser

I den enkätundersökning som genomfördes under våren 2002 framgick att Strängnäs kommun genomfört ett flertal inventeringar av målgruppen – den senaste genomfördes år 2000. Kommunens inventering har omfattat antal personer, kön ålder, boendesituation, sysselsättningssituation, hälsosituation och form av försörjning. Länsstyrelsen ser positivt på hur bred inventeringen har varit, särskilt att man även tagit med aspekter som belyser hälsosituation och försörjning. Att kommunen däremot inte samverkat med psykiatrin är dock en brist då dessa torde ha uppgifter om målgruppen som kan ha betydelse för den framtida planeringen av insatser för målgruppen.

Vid enkätens genomförande angav Strängnäs kommun att man inte genomfört någon informationssatsning som speciellt riktat sig till personer med psykiska funktionshinder under det senaste året. Detta gör att Strängnäs kommun inte heller uppfyller de ställda kraven angående informationsinsatser riktade till målgruppen.

7. Kommunens mål och planer för personer med psykiska funktionshinder

7.1 Politiska mål och verksamhetsplan på övergripande ledningsnivå

Länsstyrelsens bedömningsgrunder

Kommunen bör ha mål för sin verksamhet på politisk nivå samt verksamhetsplaner som stöd för personal på olika nivåer i organisationen.
(5 kap. 8 § SoL, SOSFS 1998:8)

För att uppfylla de krav som ställs skall:

- kommunen ha politiska mål i skriftlig form
- kommunen ha en skriftlig verksamhetsplan med lokal prägel och som fokuserar på frågor som har betydelse för målgruppen.

Länsstyrelsens bedömning

- Länsstyrelsen bedömer att Strängnäs kommun *uppfyller* de krav som ställs på politiska mål för verksamheten för personer med psykiska funktionshinder
- Länsstyrelsen bedömer att Strängnäs kommun *uppfyller* de krav som ställs på en verksamhetsplan för kommunens insatser till personer med psykiska funktionshinder

Länsstyrelsens iakttagelser

Socialnämnden Strängnäs kommun har antagit ”Inriktningsmål och kvalitetsmål för insatser till yngre funktionshindrade i Strängnäs kommun” den 1 augusti 2000. Dessa mål har sedan reviderats av socialnämnden den 1 augusti 2002.

Målen har utgångspunkt i Socialtjänstlagen, Hälso- och sjukvårdslagen, Lag om stöd och service till vissa funktionshindrade, lag om färdtjänst och riksfärdtjänst, FN:s standardregler och socialnämndens mål. Nämnden har tagit fram såväl inriktningsmål - som anger inriktning på verksamheten, som kvalitetsmål - som skall vara mätbara.

I dokumentet beskrivs nämndens verksamhetsidé ”Utifrån individens behov ger socialtjänsten service, stöd och omvårdnad med god kvalitet”, politiska inriktningsmål, mål för hälso- och sjukvården i särskilda boendeformer, myndighetsutövning, kvalitetsbegrepp och olika verksamhetsbeskrivningar.

Den verksamhetsplan som länsstyrelsen tagit del av avser Träfflokalen och Fenix och avser år 2002. Verksamhetsplanen innehåller såväl de övergripande målen för nämnden som mål för enheten. (se vidare under avsnitt 7.2 resp. 7.3)

Det finns även en ”Strategisk plan åren 2002 – 2004 för Socialnämnden”. I det avsnitt som behandlar insatser för psykiskt funktionshindrade framgår att verksamheten för de funktionshindrade skall, så långt som möjligt leda till:

- Ett självständigt liv
- Normalisering
- Självbestämmande och integritet.

Insatserna skall präglas av kontinuitet och helhetssyn.

Nämnden redogör i dokumentet vilka insatser det finns för personer med ett psykiskt funktionshinder i kommunen. Nämnden anger även utveckling och nya behov/omvärldsbeskrivning. Exempel på punkter man anger är:

- För psykiskt funktionshindrade finns ett gruppboende samt lägenheter (s.k. trapphusboende). Behov finns av ytterligare boende för fyra personer 2003.
- Behov av en gruppbostad för 4 – 5 personer med psykiska funktionshinder och missbruksproblematik (DD)
- Behov finns dessutom av ett rehab boende för speciellt vårdkrävande med en årsplats, i samarbete med Eskilstuna kommun och landstinget.
- Personligt ombud inrättas för att uppnå bättre samordning av insatser samt stöd till den enskilde att tillvarata sina rättigheter. Verksamheten sker i samverkan med Eskilstuna kommun.
- Behov av utökning och anpassning av lokalerna vid Fenix

En rubrik finns där man anger särskilt viktiga aktiviteter under perioden. Bland dessa märks bland annat: Särskild arbetsgrupp planerar och utvecklar insatserna i samarbete med målgrupperna, intresseorganisationerna och andra huvudmän (kommunal psykiatri), utveckla samarbetsformer landsting – kommun i samarbete med Eskilstuna kommun bl.a. avseende personligt ombud, samarbetsformer inom psykiatrin läggs fast i samarbetsavtal med Landstinget samt utarbeta metoder för kvalitetsuppföljning under planperioden.

7.2 Mål, plan och uppföljning i verksamhet/er för boende – Träfflokalen/ boendestöd och Djäknen

Länsstyrelsens bedömningsgrunder

En verksamhet för boende skall ha en plan för verksamheten med angivna mål som kontinuerligt följs upp. Målen och de medel verksamheten har till sitt förfogande skall utgå från psykiatrireformens intentioner och de boendes behov av ett fungerande boende samt konkretiseras efter den typ av verksamhet det gäller.
(5 kap. 7 och 8 §§ SoL, SOSFS 1998:8 (S))

För att uppfylla de krav som ställs skall:

- verksamheten ha en plan med konkreta mål som tydliggör sambandet mellan mål, medel och resurser
- angivna mål och medel utgå från de boendes behov av ett välfungerande boende och konkretiseras utifrån verksamhetens uppdrag
- planen ha följts upp minst en gång det senaste året
- planen vara känd av personalen i verksamheten

Länsstyrelsens bedömning av verksamhet Träfflokalen/boendestöd

- Länsstyrelsen bedömer att verksamheten vid Träfflokalen/boendestöd *uppfyller* de krav som ställs om mål, plan och uppföljning av verksamhetens mål och innehåll

Länsstyrelsens iakttagelser

Den verksamhetsplan/överenskommelse som finns för år 2002 för Träfflokalen/boendestödet innehåller såväl de övergripande målen för nämnden som mål för enheten. Det framgår även vilka resurser man har till sitt förfogande – såväl personalmässigt som ekonomiskt (finns i en bilaga till planen).

De mål som finns angivna för enheten med anknytning till Träfflokalen/boendestödet är:

- Enheten skall utifrån den enskildes behov tillgodose social rehabilitering samt meningsfull sysselsättning
- En hög kontinuitet skall eftersträvas. Fungerande kontaktmannaskap
- Verksamhet skall ha en hög tillgänglighet
- Personalen skall vara lyhörd, arbetssättet skall vara stödjande och motiverande
- Insatserna skall ges så den enskilde så länge det är praktiskt möjligt kan bo i sin invanda miljö

Det finns även en punkt som tar upp ”Särskilt viktiga aktiviteter på enheten”, denna är

- Samverkan med andra myndigheter och organisationer för att tillgodose målgruppens behov av stöd

Vid intervjun av enhetschefen för Träfflokalen/boendestödet framkom att man utökat ”särskilda viktiga aktiviteter..” med en punkt som avsåg genomförandet av en enkät till samtliga personer som fick service i någon form från enheten. Denna enkätundersökning var genomförd vid tillsynsbesöket och ledningen höll på att återföra resultatet till brukare och personal.

I verksamhetsplanen finns även en kompetensutvecklingsplan angiven. Det framgår även att enheten varje år skall upprätta en verksamhetsberättelse med redovisning av hur målen har uppnåtts och hur prestationerna har genomförts ur medborgarperspektiv. Uppföljning av ekonomin skall ske varje månad.

Man har även angett att nämndens intressen bevakas av socialchefen, vilket innebär att denne utövar tillsyn över hur verksamheten utförs och organiseras. Enheten har rätt att anställa sin egen personal med hänsyn till gällande lagar och avtal samt kommunala beslut.

I de intervjuer som genomförts med enhetschefen och med personalgruppen framkom att personalen i boendestödet i sin handledning fått gå igenom ”Inriktningsmål och kvalitetsmål för yngre funktionshindrade” och därigenom kände till dokumentet och mål för verksamheten.

Länsstyrelsens bedömning av Djäknen

- Länsstyrelsen bedömer att verksamheten vid Djäknen *inte uppfyller* de krav som ställs om mål, plan och uppföljning av verksamhetens mål och innehåll för ett boende enligt socialtjänstlagen.

Länsstyrelsens iakttagelser

Denna del av tillsynen har avsett vilka planer, mål etc. som finns på en verksamhetsnivå, d.v.s. vilka planer, mål etc. det finns för själva boendet som sådant – inte relaterat till någon specifik individ som bor där.

Av intervjuerna som länsstyrelsen haft med chef och personal på Djäknen har det framgått att de mål som finns är kopplade till individerna, inte till verksamheten som sådan. Även den uppföljning som sker görs på individnivå och genomförs då av kommunens biståndshandläggare.

Någon verksamhetsuppföljning av Djäknens gruppboende har inte redovisats. I de intervjuer som genomfördes med chef respektive personal skiljer sig uppfattningen om huruvida Djäknen har en rehabiliterande inriktning på sin verksamhet eller ej. Verksamhetschefen ansåg att gruppboendet inte hade en rehabiliterande inriktning, men att det hade varit tal om att det så skulle bli. Idag fanns det dock ingen efterfrågan på ett sådant boende. De personer som bor på Djäknen bor där för att det inte finns något annat alternativ.

7.3 Mål, plan och uppföljning i verksamhet för sysselsättning - FENIX

Länsstyrelsens bedömningsgrunder

En verksamhet för sysselsättning skall ha en plan för verksamheten med angivna mål som kontinuerligt följs upp. Målen och de medel verksamheten har till sitt förfogande skall utgå från psykiatrireformens intentioner och deltagarnas behov av en lämplig sysselsättning samt konkretiseras efter den typ av verksamhet det gäller.
(5 kap. 7 och 8 §§ SoL, SOSFS 1998:8 (S))

För att uppfylla de krav som ställs skall:

- verksamheten ha en plan med konkreta mål som tydliggör sambandet mellan mål, medel och resurser
- angivna mål och medel utgå från deltagarnas behov av en meningsfull sysselsättning och konkretiseras utifrån verksamhetens uppdrag
- planen ha följts upp minst en gång det senaste året
- planen vara känd av personalen i verksamheten

Länsstyrelsens bedömning av Fenix

- Länsstyrelsen bedömer att Fenix verksamhet *uppfyller* de krav som ställs om mål och plan
- Länsstyrelsen bedömer att Fenix verksamhet *uppfyller* de krav som ställs om uppföljning av verksamhetens mål och innehåll

Länsstyrelsens iakttagelser

Den verksamhetsplan/överenskommelse som finns för år 2002 för Fenix innehåller såväl de övergripande målen för nämnden som mål för enheten.
De mål som finns angivna för enheten med anknytning till Fenix verksamhet är:

- Enheten skall utifrån den enskildes behov tillgodose social rehabilitering samt meningsfull sysselsättning
- Gemensamhetsskapande aktiviteter skall erbjudas i dagverksamheten
- En hög kontinuitet skall eftersträvas. Fungerande kontaktmannaskap
- Verksamhet skall ha en hög tillgänglighet
- Personalen skall vara lyhörd, arbetssättet skall vara stödjande och motiverande

Det finns även en punkt som tar upp ”Särskilt viktiga aktiviteter på enheten”, denna är

- Samverkan med andra myndigheter och organisationer för att tillgodose målgruppens behov av stöd

Vid intervjun av enhetschefen för Fenix framkom att man utökat ”särskilda viktiga aktiviteter..” med en punkt som avsåg genomförandet av en enkät till samtliga personer som fick service i någon form från enheten. Denna enkätundersökning var genomförd vid tillsynsbesöket och ledningen höll på att återföra resultatet till brukare och personal.

I verksamhetsplanen finns även en kompetensutvecklingsplan angiven. Det framgår även att enheten varje år skall upprätta en verksamhetsberättelse med redovisning av hur målen har uppnåtts och hur prestationerna har genomförts ur medborgarperspektiv.

7.4 Sammanfattande bedömning

Länsstyrelsen bedömer att Strängnäs kommun *uppfyller* de krav som ställts på mål och planering på såväl övergripande nivå som på verksamhetsnivå vid såväl Träfflokalen/boendestöd som vid Fenix. Den brist som länsstyrelsen sett har varit att målen/verksamhetsplanen inte varit helt förankrad hos personalen vid Fenix.

Då det gäller verksamheten på Djäknen – som är en verksamhet som bedrivs i samverkan med landstinget - saknas det kunskap om de kommunala styrdokumenten. Även om kommunen har avtal med landstinget om att hyra lägenheter i andra hand för gruppboendet och fattar beslut enligt socialtjänstlagen för att de enskilda personerna skall erhålla ett boende vid Djäknen saknas det mål och uppföljning av själva verksamheten som motsvarar ovanstående bedömningsgrunder.

8. Kommunens utbud av insatser

8.1 Vilka verksamheter för boende finns i kommunen

I Strängnäs kommun finns två boende verksamheter för personer med psykiska funktionshinder – Djäknen, ett gruppboende som bedrivs i samverkan med landstinget och Träfflokalen/boendestöd som dels innefattar ett trapphusboende och dels servar personer som bor i andra bostadsområden i kommunen.

Utöver dessa boende hade man tillgång till en rehabplats och en korttidsplats i det rehab boende som finns på Ekebyvägen i Eskilstuna. Strängnäs kommun hade här ett samarbete med Eskilstuna kommun och landstinget Sörmland. Enligt beslut i socialnämnden fanns dock vid tillsynens genomförande ett beslut om att Strängnäs kommun skulle dra sig ur detta.

8.2 Tillgång till långsiktigt och anpassat boende

Länsstyrelsens bedömningsgrunder

Kommunen skall inrätta bostäder med särskild service för de personer med psykiska funktionshinder som har behov av ett sådant boende.
(5 kap. 7 § SoL, 9 § punkt 9 LSS, JO:s yttrande den 6 september 2000 om verkställighet)

För att kommunen skall bedömas att uppfylla kraven krävs att:

- kommunen har verkställt alla beslut om bostad med särskild service inom tre månader
- kommunen endast undantagsvis placerar personer med psykiska funktionshinder under 65 år i äldreboende

Länsstyrelsens bedömning

Länsstyrelsen bedömer att Strängnäs kommun *uppfyller* ställda krav på tillgång till anpassade bostäder eftersom samtliga beslut om bostad med särskild service var verkställda och ingen person bodde i äldreboende. Det kan dock finnas behov av ett mer varierat utbud av boende-former än vad som fanns vid tillsynens genomförande. Detta för att exempelvis personer som idag bor på HVB-hem skall kunna flytta hem till en bostad i Strängnäs eller för personer som har behov av en högre grad av omvårdnad än vad boendestöd kan ge.

Länsstyrelsens iakttagelser

Av de uppgifter som framkom vid enkätundersökningen våren 2002 har framgått att ingen person i Strängnäs kommun vistades på psykiatrisk slutenvård trots att han/hon bedömdes att vara medicinskt färdigbehandlad. Inte heller var någon aktuell för att skrivas ut från något HVB-hem eller familjevård och därför i behov av annat boende. Strängnäs kommun har även angett att inte någon hade sitt boende förlagt till ett korttidsboende, hos anhöriga/vänner, jourboende, härbärge eller var uteliggare.

Den 31 januari 2002 fanns inte heller någon som hade ett beslut äldre än 3 månader om bostad med särskild service som inte var verkställt.

Vid tillsynsbesöket sommaren 2003 framgick dock att det fanns behov av cirka sex ytterligare lägenheter i en integrerad boendeform. Det fanns också personer som vid tillsynens genomförande var placerade på HVB institutioner utanför kommunen, men som var i behov av en bostad i Strängnäs kommun.

Det framgick även att det fanns behov av varianter på boende som idag saknades i kommunen. De varianter som nämndes var rehabiliterings boende för fem – sex personer. Detta skulle då inte vara en permanent boendeform utan vara en rehabilitering för brukare som därefter skulle kunna återgå till sitt tidigare boende eller en annan boende form. Dessutom behövdes ett utökat integrerat boende i ”trapphusmodell” samt ett äldreboende för kroniskt sjuka.

Vid kontakt med enskilda individer har det också framkommit att det finns ett önskemål om ett boende för yngre, relativt nyinsjuknade personer.

Då länsstyrelsen gjort en granskning av individ akter har det i två fall framkommit att personer sökt boende i form av gruppbostad, men istället erhållit hjälp i hemmet då plats i gruppboende saknats.

De personer som länsstyrelsen har intervjuat har i samtliga fall utom ett sagt att man vid intervju tillfället hade det boende man ville ha.

8.3 Vilka verksamheter för sysselsättning finns i kommunen

I Strängnäs kommun finns två inriktningar på verksamhet för sysselsättning - Fenix och Fenix 2.

Fenix bedrivs i en särskild lokal i ett industriområde i Strängnäs tätort. På Fenix finns såväl legoarbeten som mer ”hobbyarbeten” som sysselsättningsalternativ. Deltagarna har även möjlighet att delta i praktiska göromål vid verksamheten, ex. matlagning. Det finns inga krav på ”utsluss” till andra arbeten, även om detta förekommer. Av de inkomster verksamheten får in på att utföra legoarbeten går en del av pengarna till ”kamratkassan”. Denna Kamratkassa används senare till exempelvis gemensamma semesterresor och fritidsaktiviteter.

Fenix 2 har tidigare drivits som ett projekt, men är nu permanentat. Verksamheten bedrivs i samverkan mellan arbetsförmedling, socialtjänst, psykiatri och försäkringskassa. Syftet med verksamheten är att skapa meningsfull sysselsättning/rehabilitering för psykiskt funktionshindrade. Verksamheten bedrivs med en flexibel arbets- och träningsmiljö. Den kan erbjuda individuell anpassning av både arbetsuppgifter och lokal. Individens sociala utveckling är verksamhetens resultat och mål. De som ingår i verksamheten har sin ersättning antingen genom försäkringskassan eller socialtjänsten.

Dessutom finns en öppen verksamhet - typ träffställe- Träfflokalen, som är belägen i anslutning till kommunens boendestödsverksamhet. Träfflokalen har öppet alla årets dagar och arrangerar olika former av aktiviteter. Träfflokalens mål är att ge socialgemenskap och att aktivera brukarna och få dem att känna delaktighet i verksamheten.

Länsstyrelsens bedömningsgrunder

Kommunen skall kunna erbjuda ett utbud av alternativa sysselsättningar som är varierat och har en tydlig inriktning mot rehabilitering. Verksamheter för sysselsättning bör innehålla mer eller mindre arbetsliknande inslag och kommunen bör regelbundet inventera möjliga arbetsplatser på orten.
(3 kap. 6 § SoL, 5 kap. 7 § SoL, 9 § punkt 10 LSS)

För att uppfylla de krav som ställs skall:

- kommunen under det senaste året ha kunnat erbjuda minst tre alternativa sysselsättningsmöjligheter.

För att uppfylla kraven mer än väl skall:

- kommunen under det senaste året ha kunnat erbjuda ett brett och varierat utbud av sysselsättning med ”karriärmöjligheter” och göra en kontinuerlig inventering av möjliga arbetsplatser.

Länsstyrelsens bedömning
Länsstyrelsen bedömer att Strängnäs kommun *uppfyller* ställda krav på en variation i tillgången till alternativa insatser för sysselsättning

Länsstyrelsens iakttagelser
Då tillsynsbesöket genomfördes fanns så lite legoarbete på Fenix att verksamheten inte kunde erbjuda sysselsättning full tid för de personer som hade sin dagliga sysselsättning där. Det framgick dock att verksamheten haft mer jobb fram till för ett kvartal/ett halvår innan tillsyns besöket. Att man hade lite jobb för närvarande gjorde att det fanns personer som ringde och hörde sig för hur mycket jobb det var och fanns det inga jobb valde man att istället stanna hemma.

Lokalerna var inte heller fullt ut anpassade efter den verksamhet som bedrevs där.

Målet med Fenix var att tillgodose en meningsfull sysselsättning, men hur individen mår är viktigare än sysselsättningen i sig. En viktig del i verksamheten var Kamratkassan som gjorde att brukarna kunde genomföra gemensamma aktiviteter.

Det framkom att de yngre personer som var i behov av en daglig verksamhet i första hand önskade att komma till Fenix 2, då denna verksamhet har en tydligare koppling till ”riktigt” arbete. Då verksamheten vid Fenix 2 sker i ett nära samarbete med andra berörda myndigheter finns också en tydligare inriktning mot rehabilitering i denna verksamhet.

8.4 Tillgång till varierande insatser

Länsstyrelsens bedömningsgrunder
Kommunen skall erbjuda personer med psykiska funktionshinder ett varierat utbud av alternativa insatser förutom verksamheter för sysselsättning.
(3 kap. 6 § SoL, 4 kap. 1 § SoL, 9 § punkt 2-10 LSS)

För att uppfylla de krav som ställs skall:
- kommunen under det senaste året ha erbjudit minst tre typer av insatser utöver insatser kring sysselsättning.

För att uppfylla kraven mer än väl skall:
- kommunen erbjuda ett bredare och mer varierat utbud av insatser utöver insatser kring sysselsättning med ”karriärmöjligheter” och göra en kontinuerlig inventering av möjliga arbetsplatser.

Länsstyrelsens bedömning
Länsstyrelsen bedömer att Strängnäs kommun *uppfyller* ställda krav på variation i tillgången till insatser.

Länsstyrelsens iakttagelser
Utöver sysselsättning kan Strängnäs kommun erbjuda personer med psykiska funktionshinder insatser i form av boendestödjare, kontaktperson, god man samt stöd för att få tillgång till fritidssysselsättningar. De personer som har ett psykiskt funktionshinder i Strängnäs har också sedan år 2002 möjlighet att få tillgång till Personligt ombud genom PEO i Eskilstuna/ Strängnäs. PO verksamheten bedrivs i form av en ideell förening där Strängnäs kommun har

en representant i föreningens styrelse. Möjligheten att kunna få tillgång till ett Personliga ombud var dock inte så känd då länsstyrelsen gjorde sitt tillsynsbesök. Ingen av de intervjuade brukarna hade hört talas om denna verksamhet och de personalgrupper som intervjuades sa att den information som getts från PO verksamheten var knapphändig och skulle behövas ges flera gånger för att få effekt.

DEL B Den enskildes rättssäkerhet i handläggningsprocessen

9. Rättssäkerhet i handläggningsprocessen

9.1 Handläggning av ansökan om insatser kring boendet

Länsstyrelsens bedömningsgrunder

Ansökan
Enligt dokumentationsskyldigheten skall en ansökan om boende, boendestöd dokumenteras (11 kap 1 och 5 §§ SoL, 8 § LSS).

- För att uppfylla ställda krav på rättssäkerhet skall ansökan vara dokumenterad med vad som söks och vem som söker.

Utredning
En utredning skall finnas dokumenterad och innehålla beskrivning av funktionshindren och aktuell situation, behoven av insatser, vad som föranleder ansökan, vilka insatser som söks, sökandes egna önskemål och resurser samt förslag till beslut (11 kap 1 och 5 §§ SoL, 13 § Förvaltningslagen).

- För att uppfylla ställda krav på rättssäkerhet skall utredningen minst innehålla vad som föranleder ansökan, vilka insatser som söks och förslag till beslut.

Handläggningstid
Utredning skall inledas skyndsamt och genomföras utan dröjsmål och leda till beslut i rimlig tid. Rimlig tid är en månad i undantagsfall längre. (7 § FL, 11 kap 1 § SoL)

- För att uppfylla ställda krav ska handläggningstiden i normalfallet inte överstiga en månad.

Beslut
Beslutet skall innehålla vad som sökts, vad som bifallits respektive avslagits och enligt vilken paragraf, när beslutet fattades och av vem. Om det är ett avslagsbeslut skall det innehålla motivering och besvärshänvisning. (4 kap 1 och 2 §§ 11 kap 8 § SoL, 9§ p 1-10 LSS)

- För att uppfylla ställda krav på rättssäkerhet skall beslutet minst innehålla vad som bifallits respektive avslagits och enligt vilket lagrum, om avslag motivering och besvärshänvisning.

Uppföljning av beslut
En systematisk uppföljning av beslut, planer och insatser, som berör den enskilde, bör göras och dokumenteras samt vid behov omprövas. När det gäller långtgående beslut som bostad med särskild service är det istället lämpligt att det i beslutet antecknas tid för uppföljning. (SOSFS 1998:8 (S))

- För att uppfylla ställda krav på rättssäkerhet bör uppföljnings/omprövningsdatum finnas dokumenterat.

Verkställighet av beslut
Beslut ska verkställas omgående. När det gäller bostad med särskild service måste beslutet verkställas inom rimlig tid, som får bedömas från fall till fall, men bör inte överskrida tre månader. (16 kap 3 § sista st. och 11 kap 5 § SoL och 27 § sista st. LSS)

- För att uppfylla ställda krav på rättssäkerhet bör beslutet om boendestöd/hemtjänst ev. andra insatser kring boendet ha verkställts inom en månad och beslutet om bostad med särskild service ha verkställts inom tre månader.

Länsstyrelsens bedömning

Totalt har handläggningen i ärenden rörande 15 personer granskats. Av dessa har nio personer haft någon form av insats i sitt boende. I samtliga nio akter har det framgått att det funnits en ansökan som underlag för kommunens beslut och det har också framgått vem som har gjort ansökan i samtliga fall. Inte i något fall har någon akt saknats eller dokumentationen så gammal att länsstyrelsen inte kunnat göra någon bedömning.

- Länsstyrelsen bedömer att Strängnäs kommun *uppfyller* ställda krav på rättssäkerhet i ansökan, och utredning när det gäller frågan om insatser kring boendet för samtliga ärenden som länsstyrelsen granskat.
- Länsstyrelsen bedömer att Strängnäs kommun *uppfyller* ställda krav på rättssäkerhet i fattade beslut i sju av de totalt nio granskade ärenden när det gäller frågan om insatser kring boendet.
- Länsstyrelsen bedömer att Strängnäs kommun *uppfyller* ställda krav på rättssäkerhet i handläggningstiden i åtta av nio granskade ärenden när det gäller ansökan om insatser kring boendet.

Goda exempel

Länsstyrelsen vill här särskilt lyfta fram den tydliga dokumentation av vad ansökan avser och vem som gjort ansökan.

Länsstyrelsens iakttagelser

Vid tillsynen genomförande fanns 68 personer som hade någon form av insats från socialtjänsten på grund av sitt psykiska funktionshinder. Länsstyrelsen har valt ut personer för aktgenomgång och intervjuer genom att – med utgångspunkt från slumpvalstabeller – slumpvis välja ut 15 personer ur åldersgruppen 18 – 65 år.

Det underlag till bedömning som länsstyrelsen haft tillgång till är dels individakter och dels individenkäter till handläggare.

I samtliga granskade akter har det framgått vad ansökan avser och vem som har gjort ansökan. I huvuddelen av ärendena har ansökan gjorts muntligt och noterats i akten av handläggaren. I två fall överensstämmer inte den gjorda ansökan med det beslut som sedan fattats. I båda dessa fall har ansökan avsett ett boende i gruppbostad men då kommunen saknat sådan har personerna i fråga i stället beviljats hjälp i hemmet. Inte i något av dessa båda fall har det funnits ett avslagsbeslut på den sökta insatsen med besvärshänvisning i akten.

I samtliga utredningar har det framgått vad som föranlett ansökan, vilka insatser som sökts, aktuell situation och förslag till beslut/beslut. I alla ärenden utom ett har handläggningstiden varit 1 månad eller kortare. I flertalet ärenden har handläggningstiden från ansökningstillfället till beslut varit kortare än en vecka.

Länsstyrelsen har kunnat läsa ut av dokumentationen att samtliga beslut är verkställda, däremot framgår det endast undantagsvis vilket datum insatsen har verkställts. Det faktum att verkställighetsdatum inte angetts gör att länsstyrelsen inte kan göra någon bedömning av om kommunen uppfyller ställda krav inom detta område eller ej.

9.2 Handläggning av ansökan om insatser kring sysselsättningen

Länsstyrelsens bedömningsgrunder

Ansökan
Enligt dokumentationsskyldigheten ska en ansökan om sysselsättning dokumenteras. (11 kap 1 och 5 §§ SoL, 8 § LSS).

- För att uppfylla ställda krav på rättssäkerhet skall ansökan vara dokumenterad med vad som söks och vem som söker.

Utredning
En utredning ska finnas dokumenterad och innehålla beskrivning av funktionshindren och aktuell situation, behoven av insatser, vad som föranleder ansökan, vilka insatser som söks, sökandes egna önskemål och resurser samt förslag till beslut.
(11 kap 1 och 5 §§ SoL, 13 § Förvaltningslagen)

- För att uppfylla ställda krav på rättssäkerhet skall utredningen minst innehålla vad som föranleder ansökan, vilka insatser som söks och förslag till beslut.

Handläggningstid
Utredning ska inledas skyndsamt och genomföras utan dröjsmål och leda till beslut i rimlig tid. Rimlig tid är en månad i undantagsfall längre. (7 § FL, 11 kap 1 § SoL)

- För att uppfylla ställda krav på rättssäkerhet ska handläggningstiden i normalfallet inte överstiga en månad.

Beslut
Beslutet ska innehålla vad som sökts, vad som bifallits respektive avslagits och enligt vilken paragraf, när beslutet fattades och av vem. Om det är ett avslagsbeslut skall det innehålla motivering och besvärshänvisning. (4 kap 1 och 2 §§ 11 kap 8 § SoL, 9§ p 1-10 LSS)

- För att uppfylla ställda krav på rättssäkerhet skall beslutet minst innehålla vad som bifallits respektive avslagits och enligt vilket lagrum, om avslag motivering och besvärshänvisning.

Uppföljning av beslut
En systematisk uppföljning av beslut, planer och insatser, som berör den enskilde, bör göras och dokumenteras samt vid behov omprövas. (SOSFS 1998:8 (S))

- För att uppfylla ställda krav på rättssäkerhet bör uppföljnings/omprövningsdatum finnas dokumenterat.

Verkställighet av beslut
Beslut ska verkställas omgående. (16 kap 3 § sista st. och 11 kap 5 § SoL och 27 § sista st. LSS)

- För att uppfylla ställda krav på rättssäkerhet bör beslutet om sysselsättning ha verkställts inom en månad.

Länsstyrelsens bedömning

Av de totalt 15 granskade akterna framgår att totalt fem personer hade insatser i form av sysselsättning. Ingen av de efterfrågade akterna har saknats eller haft så gammal dokumentation att en bedömning inte har kunnat göras.

- Länsstyrelsen bedömer att Strängnäs kommun *uppfyller* ställda krav på rättssäkerhet i ansökan, utredning och beslut när det gäller frågan om insatser kring sysselsättningen i samtliga granskade ärenden.

Länsstyrelsens iakttagelser

Länsstyrelsen har kunnat få tillgång till samtliga fem efterfrågade akter. I samtliga fall finns en muntlig ansökan noterad i akten. Det framgår i samtliga fem ärenden att det är brukaren

själv som framfört önskemål om att få sysselsättning. I samtliga fall hade de enskilda individerna redan tidigare sysselsättning vid de verksamheter som besluten avsåg. Detta har att göra med att innan 2001 var sysselsättning en insats man fick utan beslut enligt socialtjänstlagen i Strängnäs kommun. Länsstyrelsen gör därför ingen bedömning av hur kommunen uppfyller kraven på handläggningstid och verkställighet avseende beslut som avser sysselsättning

Länsstyrelsen har även noterat att Strängnäs kommun har en väl fungerande uppföljning av de granskade besluten en gång/år.

9.3 Sammanfattande bedömning

Länsstyrelsen bedömer att Strängnäs kommun i flertalet fall uppfyller ställda krav på rättssäkerhet i handläggningsprocessen. I två fall har dock den enskilde ansökt om en insats som han inte erhållit utan att han/hon fått något avslagsbeslut med besvärshänvisning. Det har i dessa fall inte av akten framgått att behovet varit något annat än den sökta insatsen utan berott på att insatsen inte funnits i kommunen. Oavsett vad orsaken är till att en person inte får den insats som han/hon sökt skall personen ifråga ges möjlighet att överklaga ett avslagsbeslut. Att istället bevilja någon annan insats än den personen sökt är inte förenligt med en hög grad av rättssäkerhet.

DEL C Kvalitet och innehåll i handläggarnas arbete med enskilda individer

10. Handläggarnas stöd till enskilda personer med psykiska funktionshinder

10.1 Hur beskriver de enskilda själva sina behov, sina kontakter, den hjälp och det stöd de får av kommunen?

Som tidigare beskrivits har totalt 15 individer valts ut med hjälp av slumvalstabeller. Urvalet bestod av nio män och sex kvinnor. Personerna har varit mellan 25 och 63 år. Länsstyrelsen har gjort en förfrågan till 13 av de totalt 15 personerna om de kunde tänka sig att bli intervjuade om sina erfarenheter från kommunens och landstingets verksamheter. Bortfallet på två personer bestod i att en person avflyttat från orten och en person hade inte någon av de insatser från kommunen som denna tillsyn omfattat. Totalt har sex personer intervjuats i denna del av tillsynen – tre män och tre kvinnor. En person har istället valt att lämna ett skriftligt meddelande till länsstyrelsen för att framföra sina åsikter.

Då länsstyrelsen endast talat med ett fåtal individer av de som på något sätt får insatser inom kommunens verksamhet för psyksikt funktionshindrade kan de åsikter som framförts bara ses som exempel på hur situationen ser ut för denna målgrupp.

Kort sammanfattning av vad som framkommit vid intervjuerna
I stort sett var de intervjuade personerna nöjda med de insatser som man fått. Någon angav att man kanske hade behov av något mer hjälp än vad som gavs, men sa att det nog bara var att säga till. Kommentarer som några av de intervjuade gav var *”Har alla tiders bra. Nog får jag hjälp och stöd allt*.” och ”*Annars klagar jag inte. Jag har det jättebra, bättre än de flesta*”

Flera har sagt att de får den hjälp som de förväntat sig, men någon angav att personalen inte pratade så mycket med honom/henne när de var där. Det kunde också upplevas som om personalen var stressad och bara kunde stanna korta stunder *men ”De skall ju iväg till andra också – inte bara till mig*.” I något fall kunde det också ställa till problem att boendestödspersonalen inte kunde komma förrän till klockan 9. Detta då tvättiderna i huset började redan kl. 7, när de då kom ner för att tvätta hände det att tvättmaskinerna redan var upptagna av någon annan.

Ett annat problemområde som togs upp av de intervjuade var personalomsättningen, framförallt då det gällde ledsagarservice ”*de börjar och slutar och börjar och slutar*”. Detta upplevdes som jobbigt då man måste lära känna så många och dra sin historia gång på gång.

Någon angav att då kostnaderna för insatsen var relativt hög funderade denne på att avsäga sig hjälp, detta trots att denne person tyckte att den hjälp han/hon fick behövdes.

Flera av de intervjuade saknade en klarbild över hur de fick den/de nu aktuella insatserna. Någon angav att det var personal från landstinget eller anhöriga som tagit kontakt med kommunen så att han/hon skulle få insatser därifrån, någon annan hade fått hjälp av sin god man. Någon angav att det varit så många inblandade i dennes ärende så att han/hon inte visste vem som gjort vad. Endast två personer kände till vem som brukar vara handläggare i deras

ärenden på kommunen, men flertalet visste vart de kunde vända sig om något ”strulade”. De ställen man angav var exempelvis till boendestödjarpersonalen, RSMH eller psykiatrin.

Det framkom även att man ansåg att det fanns behov av någon form av gruppboende för unga människor med psykiska funktionshinder som hade behov av tryggheten i ett gruppboende.

Ingen av de intervjuade hade hört talas om Personligt ombud.

10.2 Stödprocessen – Behovet av ett fungerande boende

Länsstyrelsens bedömningsgrunder

Personer med psykiska funktionshinder har rätt att få relevanta behov av boende/boendestöd uppmärksammade, planerade i sin helhet och få de insatser som motsvarar hans/hennes behov. Insatserna ska vara anpassade till individens förutsättningar och behov och följas upp regelbundet.
(4 kap 1 § SoL, 5 kap. 7§ SoL, 9 § p. 9 LSS, 10 § LSS, 15 § p. 1 LSS, SOSFS 1998:8 (S))

För att uppfylla de krav som ställs skall:

- behovet av boende/boendestöd vara uppmärksammat och bedömt av handläggaren eller framgå tydligt av personakten. I förekommande fall skall den enskildes egna utsagor motsvaras av de behov som uppmärksammats.
- det finnas angivna mål och en tydlig planering som i förekommande fall motsvaras av den enskildes egna utsagor.
- den enskilde få de insatser som han har behov av. Insatserna ska vara anpassade efter den enskildes situation och förutsättningar. I förekommande fall skall det framgå av den enskildes egna utsagor att insatserna är tillräckliga och anpassade till individens situation.
- en uppföljning av aktuella insatser och individens situation ha genomförts minst en gång det senaste året. I förekommande fall skall den enskildes själv beskriva att hans behovssituation följs upp.

Länsstyrelsens bedömning

Länsstyrelsen har granskat nio akter som avsåg personer som hade någon form av insats i sitt boende. Ansvariga handläggare har besvarat en enkät per individ där handläggaren angivit den kunskap som handläggaren haft om personens behov av insatser m.m. Därutöver har fem personer som hade pågående alternativt tidigare haft insatser från kommunen i sitt boende intervjuats.

Länsstyrelsen bedömer att Strängnäs kommun *uppfyller* ställda krav:

- på att uppmärksamma enskildas behov av stöd i sitt boende för flertalet av de personer som ingått i tillsynen.
- på tillräckliga och anpassade insatser kring boendet för flertalet av de personer som ingått i tillsynen.
- på uppföljning av genomförda insatser och den enskildes boendesituation för samtliga personer som ingått i granskningen.

Länsstyrelsens iakttagelser

I åtta av de nio akterna har personens behov av stöd i sitt boende framgått. Inte i något fall har någon akt saknats eller dokumentationen varit så gammal att länsstyrelsen inte kunnat göra någon bedömning. Uppföljning har gjorts regelbundet i samtliga fall (normalt 1 gång/år). Ingen av de granskade akterna innehåll någon form av individuell plan där det framgick mål etc. med insatsen.

Av de fem intervjuer länsstyrelsen genomfört med människor som hade/hade haft någon form av stöd i sitt boende konstateras att man till största delen var nöjd med det stöd man erhållit. Stödet som getts var i stort sett det man behövde. De saker man angav som mindre bra handlade mer om personals förhållningssätt och tidsplanering av stödet. Det de enskilda individerna angett som sitt behov har motsvarat den bild som framgått av aktgranskning och de uppgifter som länsstyrelsen fått in från handläggarna.

Goda exempel

Länsstyrelsen vill här särskilt lyfta fram de kontinuerligt kommande uppföljningarna av fattade beslut.

10.3 Stödprocessen – Behovet av lämplig sysselsättning

Länsstyrelsens bedömningsgrunder

Personer med psykiska funktionshinder har rätt att få relevanta behov av sysselsättning uppmärksammade, planerade i sin helhet och få de insatser som motsvarar hans/hennes behov. Insatserna ska vara anpassade till individens förutsättningar och behov och följas upp regelbundet.
(4 kap 1 § SoL, 5 kap. 7§ SoL, 9 § p. 9 LSS, 10 § LSS, 15 § p. 1 LSS, SOSFS 1998:8 (S))

För att uppfylla de krav som ställs skall:

- behovet av sysselsättning vara uppmärksammat och bedömt av handläggaren eller framgå tydligt av personakten. I förekommande fall skall den enskildes egna utsagor motsvaras av de behov som uppmärksammats.
- det finnas angivna mål och en tydlig planering som i förekommande fall motsvaras av den enskildes egna utsagor.
- den enskilde få de insatser som han har behov av. Insatserna ska vara anpassade efter den enskildes situation och förutsättningar. I förekommande fall skall det framgå av den enskildes egna utsagor att insatserna är tillräckliga och anpassade till individens situation.
- en uppföljning av aktuella insatser och individens situation ha genomförts minst en gång det senaste året. I förekommande fall skall den enskildes själv beskriva att hans behovssituation följs upp.

Länsstyrelsens bedömning

Länsstyrelsen har granskat sex akter som avsåg personer som hade någon form av insats i form av sysselsättning. Ansvariga handläggare har besvarat en enkät per individ där handläggaren angivit den kunskap som handläggaren haft om personens behov av insatser m.m. Därutöver har tre personer som hade pågående alternativt tidigare haft insatser från kommunen i form av sysselsättning intervjuats.

Länsstyrelsen bedömer att Strängnäs kommun *uppfyller* ställda krav:

- på att uppmärksamma enskildas behov och önskemål om stöd att finna en lämplig sysselsättning för samtliga sex granskade individer.
- på uppföljning av genomförda insatser och den enskildes sysselsättningssituation för samtliga sex granskade ärenden.
- Om de insatser som ges är tillräckliga och anpassade till individen framgår inte av de akter som granskats varför länsstyrelsen bedömer att Strängnäs kommun *inte uppfyller* de uppställda kraven i detta avseende.
- *Inte heller uppfyller* kommunen kravet på individuell planeringen för var och en kring sysselsättning.

Länsstyrelsens iakttagelser

I de granskade akterna framgår den enskildes behov av en daglig verksamhet. Av utredningarna framgår den aktuella situationen. Ofta har man sedan tidigare sysselsättning i samma verksamhet som det nu finns ett biståndsbeslut kring. Detta på grund av att kommunen gjort om sina rutiner kring biståndsprövning av sysselsättning. I något fall har personen själv varit lite osäker på om han/hon vill arbeta kvar, men det har inte funnits angivna alternativ till nuvarande sysselsättning.

Det mål med insatsen eller det rehabiliteringsbehov som funnits har inte redovisats i något fall. Det har även saknats uppgifter om individuell planering av insatserna kring sysselsättning i akterna.

Av de uppgifter som länsstyrelsen fått genom att intervjua personer som är verksamma i sysselsättningsverksamheter har framkommit att man trivs och att man har sysselsättning i den utsträckning man önskar.

10.4 Stödprocessen – Behovet av samordnade insatser

Länsstyrelsens bedömningsgrunder

Personer med psykiska funktionshinder har rätt att få sina behov bedömda utifrån en helhetssyn på den psykiskt funktionshindrades situation, möjligheter och behov där sociala, fysiska, medicinska och psykiska behov beaktas. Behövliga insatser skall planeras och samordnas i en individuell plan som motsvarar den enskildes behov av socialtjänstens insatser. En systematisk uppföljning av beslut, planer och insatser bör genomföras regelbundet och vid behov omprövas.
(SOSFS 1998:8 (S))

För att uppfylla de krav som ställs skall:

- relevanta behov av boendestöd, sysselsättning samt vård för psykisk och fysisk hälsa ha uppmärksammats i sin helhet.
- den enskilde ha en individuell plan där insatserna från socialtjänsten samordnas i sin helhet
- uppföljningen av genomförda insatser ske på ett samordnat sätt.

De uppgifter som ligger till grund för bedömningen av detta avsnitt är aktgranskning, handläggarenkät samt intervjuer med brukare. Länsstyrelsen har granskat 15 akter. De biståndshandläggare som finns i kommunen har därutöver besvarat en enkät för var och en av

dessa personer. Därutöver har länsstyrelsen intervjuat sex personer som haft olika former av insatser från den kommunala psykiatrin.

Länsstyrelsens bedömning

Med utgångspunkt för de uppgifter som framkommit bedömer länsstyrelsen att Strängnäs kommun *inte uppfyller* ställda krav på en orientering mot samordning av den enskildes sociala och hälsomässiga behov i flertalet av de granskade ärendena.

Länsstyrelsens iakttagelser

Inte i någon av de akter som granskats har funnits uppgifter om att personen i fråga har haft en individuell plan upprättad där det framgår att insatserna från socialtjänsten samordnas i sin helhet.

Av de granskade akterna har det endast i fyra fall framgått att man haft någon form av samarbetssituation med aktörer från andra enheter/organisationer. I tre fall har det då varit personal från psykiatrin man samarbetat med och i ett fall anhöriga.

Av handläggarnas svar har framgått att det funnits någon form av samarbetskontakter i åtta fall av de granskade ärendena. I två fall har samarbetet begränsats till personal inom stöd och omsorg i boendet och i ett fall har samarbetet skett kring sysselsättning i mer eller mindre strukturerade former. I ett fall har samarbetet förutom stöd i boendet även inkluderat samarbete med anhöriga. I övriga fyra ärenden har handläggaren haft ett samarbete med personal inom psykiatrin. Detta samarbete kan både ha berört insatser i boendet och inom psykiatrisk vård. Övriga samarbetspartners som funnits i ett ärende har varit allmänläkare.

Med undantag av ett ärende har det framgått i akten att den enskilde själv har haft kontakter med ett flertal myndigheter/organisationer etc. både inom och utanför kommunen. Främst har det varit psykiatrin och anhöriga som angetts som kontakter.

Den uppföljning som gjorts av beslutade insatser har gjorts av biståndshandläggaren.

I de intervjuer av brukare som länsstyrelsen genomfört har ingenting framkommit som förändrar bilden som framkommit via akter och handläggarenkäter avseende samordning av insatser.

10.5 Kontaktperson eller personligt ombud

Länsstyrelsens bedömningsgrunder

Personer med psykiska funktionshinder har behov av att ha tillgång till en förtroendefull kontakt som är kontinuerlig över tid och bör därför erbjudas en sådan.
(3 kap 6 § SoL, 9 § p. 4 LSS, Prop. 1993/94:218)

- *För att uppfylla ställda krav skall* den enskilde ha möjlighet att få ett personligt ombud, personlig assistent eller kontaktperson. I förekommande fall skall det framgå av den enskildes egna utsagor att det finns en person som han kan vända sig till med förtroende.

De uppgifter som ligger till grund för bedömningen av detta avsnitt är aktgranskning, handläggarenkät samt intervjuer med brukare. Länsstyrelsen har granskat 15 akter. Av dessa

akter framgår att en person inte har sådana insatser att en bedömning av detta område är aktuellt, varför det totala antalet granskade individer varit 14.

De biståndshandläggare som finns i kommunen har därutöver besvarat en enkät för var och en av dessa personer. Därutöver har länsstyrelsen intervjuat sex personer som haft olika former av insatser från den kommunala psykiatrin.

Länsstyrelsens bedömning

Av de uppgifter som framkommit i aktgranskning, handläggarenkäter och intervjuer med brukare bedömer länsstyrelsen att Strängnäs kommun *uppfyller* ställda krav på att få en kontinuerlig och stödjande kontakt i två av de granskade ärendena.

Länsstyrelsens iakttagelser

Strängnäs kommun har i samverkan med Eskilstuna kommun tillgång till Personliga ombud via en ideell förening - Personliga ombud i Eskilstuna och Strängnäs. Denna verksamhet har funnits i Strängnäs sedan 1 januari 2002. Ingen av de personer som intervjuats av länsstyrelsen hade vid intervjutillfället hört talas om Personliga ombud. Det har senare bekräftats av den personal vid dagverksamhet och boende som länsstyrelsen samtalat med att den information som getts om Personligt ombud varit bristfällig.

En av de personer som intervjuats har sagt att han/hon kan vända sig till en namngiven person inom boendestödet om de skulle behöva. Övriga har angett att de har möjlighet att vända sig till sjukvården (psykiatrin) eller till RSMH.

Av den information länsstyrelsen fått genom att granska akter har det framkommit att de kontaktpersoner (personal) som funnits angivna med namn i akten varit verksamma inom psykiatriskverksamhet alternativt varit anhöriga (i ett par ärenden).

I en av akterna har det framgått att det funnits ett beslut angående kontaktperson enligt Socialtjänstlagen.

Ett gott exempel

Vid tillsynen har framgått att biståndshandläggarna i Strängnäs kommun har arbetat aktivt med rekrytering av kontaktpersoner, varför man har ett relativt bra kontaktpersonsnät. Mycket av rekryteringen går genom ”mun till mun-metoden” varför kommunen inte har haft behov av att annonsera för att få kontaktpersoner. Kommunen erbjuder kontaktpersonerna ett medlemskap i Frivilliga samhällsarbetare som är en intresseförening för bl.a. kontaktpersoner. Biståndshandläggaren samlar också kontaktpersonerna till gemensamma träffar för att diskutera olika saker.

DEL D Kvalitet och innehåll i verksamheter för boende och sysselsättning

11. Verksamhet för boende – boendestöd/träfflokalen samt Djäknen

11.1 Beskrivning av boendestöd/Träfflokalen

Verksamheten består av två olika delar. Dels en verksamhet med boendestödjare som servar personer som har sitt boende både i trapphuset och i egna lägenheter i kommunen. Den andra delen av verksamheten består av en Träfflokal där det finns personal under vissa tider av dygnet och där man har aktiviteter i form av matlagning, cirkelverksamhet, bingospel etc. Boendestödet är biståndsbedömt (socialtjänstlagen) medan Träfflokalen är en öppen verksamhet dit ”vem- som helst” kan komma.

Form och uppdrag

På Finningevägen finns dels ett trapphusboende och dels Träfflokalen, som är en öppenverksamhet. Båda verksamheterna servas av samma personalgrupp. Utöver den verksamhet som är belägen på Finningevägen servar personalen även personer som har beslut på hjälp i hemmet enligt socialtjänstlagen, men bor på annat håll i kommunen.

Boendestödet förutsätter beslut enligt socialtjänstlagen och kan ges veckans alla dagar och timmar. Omfattningen av stödet regleras av vad som står i biståndsbeslutet.

De mål som finns är individrelaterade. För att följa upp hur brukarna upplever verksamheten genomfördes en enkätundersökning under våren 2003, där svarsfrekvensen var hög (strax under 90%). Vid tillsynens genomförande höll kommunen på att återföra resultatet av undersökningen till brukare, personal och politiker.

Målgrupp/antal boenden

Målgruppen är vuxna personer som har ett psykiskt funktionshinder. Vid tillsynsbesöket fanns 29 personer som hade stöd genom boendestödjarna i sitt boende. Antal besökare i Träfflokalen dagverksamhet beräknades till 14 personer. Enhetschefen ansåg att det fanns utrymme i verksamheten för fler besökare i Träfflokalen – upp mot 20 besökare under en dag bedömde hon att personalgruppen skulle kunna serva i verksamheten.”

Personal

Det fanns 10 personer anställda som boendestödjare. Samtliga var undersköterskor alt. mentalskötare och hade mer än 3 års erfarenhet av att arbeta med målgruppen. Det finns personal i tjänst alla veckans dagar dygnet runt. Personalomsättningen var mycket låg vid verksamheten.

Vad erbjuder verksamheten?

De insatser som verksamheten förmedlar alternativt de boende har tillgång till utanför verksamheten är: Stöd och konkret hjälp i praktiska sysslor i bostaden, stöd och hjälp relaterat till den psykiska hälsan vid besök i bostaden, cirkelverksamhet, fritidsaktiviteter, medicinering, ADL-träning, träning av sociala förmågor, varaktigt socialt stöd i form av mänskliga relationer t.ex. genom en kontaktperson.
De boende har även tillgång till samtalsstöd från psykiatrin.

11.2 Beskrivning av Djäknen

Verksamheten är ett boende som bedrivs i samverkan mellan kommun och landsting (Landstinget driver verksamheten och kommunen köper platser). Det krävs ett beslut enligt socialtjänstlagen (4 kap 1§) för att man skall erhålla ett boende vid Djäknen. Målgruppen är personer som har ett psykiskt funktionshinder som har ett omvårdnadsbehov som gör att man inte kan bo i en egen lägenhet på stan med boendestöd. Har man en dubbeldiagnos utgör detta inget hinder för ett boende på Djäknen.

Det finns tillgång till personal dygnet runt och veckans alla dagar i huset, däremot är inte själva gruppboendet bemannat kvällar och helger. Tidigare har man inte haft nattbemanning på huset, men personal har kunnat nås via telefon.

Form och uppdrag

Boendet bedrivs enligt socialtjänstlagen och besluten tas för 1 år i taget.

Gruppboendet har individuella mål för var och en, men man bedriver inte någon rehabiliterings inriktning i verksamheten i dagsläget. Vid intervjun med personal framkom att de mål verksamheten hade var att man skulle bli så självständig som möjligt och att kunna delta så mycket som möjligt i de aktiviteter som erbjuds.

Personal

Det är tre personal som är direkt knuten till verksamheten. Samtliga hade mer än 3 års erfarenhet av att arbeta med målgruppen. En i personalgruppen arbetar även nätter, därutöver finns personal att tillgå i behandlingshemmet en våning ner. Totalt blir det då (enligt uppgift från verksamhetschefen) nio boendestödjare, tre sjuksköterskor, två läkare och tre administrativ personal i verksamheten. Omräknat till heltidstjänster motsvarar det ca 3,5 boendestödjare, 0,25 sjuksköterskетjänst, mindre än 0,10 läkartjänst och knappt 0,5 administrativ personal.

Det finns personal i tjänst alla veckans dagar dygnet runt. Personalomsättningen var låg vid verksamheten.

Vad erbjuder verksamheten?

De insatser som verksamheten förmedlar samt insatser som de boende har tillgång till utanför själva boendet är:
Boendestöd där man får stöd och konkret hjälp i de praktiska sysslorna i bostaden.
De som bor i gruppbostaden delar i exempelvis matlagning både till sig själva och i de gemensamma måltiderna, man har viss form av hobbyverksamhet, får hjälp med sin medicinering, ADL träning, träning av sociala förmågor och fritidsaktiviteter. De som bor i gruppboendet har även tillgång till stöd och hjälp relaterat till den psykiska hälsan genom personalgruppen.

Övrig bakgrundsbeskrivning av intresse

Gruppboendet är samlokaliserat med ett av landstingets behandlingshem för psykiskt sjuka. Man har en samverkan med personal mellan gruppboendet och behandlingshemmet.

Mellan behandlingshemmet och gruppboendet finns öppna dörrar – även om de är belägna på olika våningar i huset- vilket gör att de som bor på gruppboendet ibland går ner till behandlingshemmet när det inte finns personal i själva gruppbostaden.

De mediciner de boende har finns inlåsta i medicinskåp på behandlingshemmet och förvaras inte i själva gruppboendet.

Det finns ett avtal mellan Strängnäs kommun och psykiatriska kliniken vid Mälarsjukhuset för tjänsteköp av fyra boendeplatser i Djäknen. Kommunens tjänsteköp avser sådana insatser som är riktade mot hyresgästerna i gruppboendet.

Tjänsteköpet omfattar mentalskötare, sjuksköterskor och vaktmästare, läkemedelstilldelning samt sådan verksamhet som krävs för tjänsternas utförande.

Beslut om insatsen fattas av den kommunala psykiatrin som även följer upp insatserna på ett individplan.

11.3 Miljö

Länsstyrelsens bedömningsgrunder

- Kommunen skall inrätta bostäder med särskild service för personer med psykiska funktionshinder. Boendet skall vara beläget så att de boende kan delta i samhällets gemenskap och leva som andra samt utformas så att en institutionsliknande boendemiljö kan undvikas.

(5 kap. 7 § SoL, 9 § punkt 9 LSS, 7 kap. 1 § punkt 2 och 3 SoL, Allmänna råd för bostad med särskild service för vuxna enligt LSS)

För att uppfylla de krav som ställs skall:

- boendet ligga i nära anslutning till nödvändiga kommunikationer och allmän service som post, bank och affärer
- bostaden i särskilda boendeformer skall vara fullvärdiga med ett eget rum, toalett, dusch och kokmöjligheter. För hem för viss annan heldygnsvård som korttidsboende, rehabiliterings eller avlastningshem är ett eget rum med toalett och dusch önskvärt
- boendet skall för att undvika en institutionell boendemiljö utformas så hemlikt som möjligt, inte vara samlokaliserad med annan liknande verksamhet och heller inte vara för stort. (För bostad med särskild service enligt LSS, se SOSFS 2002:9 (S) Det kan exempelvis innebära att:
  - antal boende i gruppbostad inte bör överstiga sex personer
  - antal boende i serviceboende inte bör överstiga tio personer
  - antal boende i korttidsboende inte bör överstiga tjugo personer

Länsstyrelsens bedömning

- Länsstyrelsen bedömer att verksamhet vid Djäknen *inte uppfyller* ställda krav på en hemliknande miljö
- Länsstyrelsen bedömer att verksamheten vid Djäknen *uppfyller* ställda krav på närhet till kommunikationer och allmän service
- Länsstyrelsen bedömer att verksamheten vid Djäknen *uppfyller* ställda krav på fullvärdiga bostäder
- Länsstyrelsen bedömer att boendestödet vid Finningevägen *väl uppfyller* ställda krav på närhet, fullvärdiga bostäder och en hemlik miljö

Länsstyrelsens iakttagelser

Boendestödet - Finningevägen

De bostäder som är anslutna till boendestödet ingår i det normala bostadsbeståndet i Strängnäs kommun och avviker inte från de lägenheter som finns i övrigt i samhället. Ett antal av lägenheterna är belägna i samma trapphus som ”basen” för personalen och Träfflokalen. Övriga lägenheter är utspridda i kommunen.

Själva basen är belägen i närheten av vårdcentral, affär och annan service. Det finns en busshållplats utanför basen. Till tågstationen är det cirka 7 minuters gångväg och ner till Strängnäs centrum tar det cirka 10 – 15 minuter att gå. Restaurang och pub finns i kvarteret.

Vissa har eget kontrakt på lägenheten och i andra fall är det kommunen som har kontraktet. Detta beror på att vissa personer i målgruppen har blivit vräkta från tidigare bostäder och därför inte kan teckna egna kontrakt. I något fall delar två personer lägenhet.

Hiss saknas i det trapphus där basen är belägen.

Djäknen

Alla fyra lägenheterna i Djäknen bedöms vara fullvärdiga och är personligt möblerade. Det finns gemensamhetsutrymmen och vissa måltider äter man gemensamt, andra ordnar man själv (ev. med hjälp) i sin egen lägenhet.

Hiss finns i byggnaden.

Till tåg och buss är det cirka 100 meter och till post, bank, affärer etc. cirka 0,5 kilometer.

De boende har inte egna kontrakt utan det är kommunen som står för kontrakten.

Då gruppboendet är samlokaliserat med ett av landstingets behandlingshem ges gruppboendet en institutionell karaktär även om lägenheterna i sig var individuellt inredda efter brukarens egna önskemål.

11.4 Verksamhetens innehåll

Länsstyrelsens bedömningsgrunder

Verksamhetens innehåll bör utformas utifrån kunskapen om personer med psykiska funktionshinders behov av ett fungerande boende och inriktas mot att ge målgruppen ökade möjligheter att delta i samhällets gemenskap och leva som andra.
(3 kap. 6 § SoL, 5 kap. 7 § SoL, 7 och 9 §§ LSS)

För att uppfylla de krav som ställs bör:

- verksamheten erbjuda ett innehåll/insatser som ligger i linje med verksamhetens uppdrag och motsvara de boendes behov av ett fungerande boende
- verksamhetens insatser anpassas efter var och ens behov och förutsättningar samt ha motiverande och rehabiliterande inslag
- de boende ha tillgång till en kontinuerlig kontakt i personalgruppen

Länsstyrelsens bedömning

- Länsstyrelsen bedömer att verksamhet både Boendestödet och Djäknen *uppfyller* ställda krav på ett innehåll som ligger i linje med verksamhetens uppdrag och de boendes behov av ett fungerande boende
- Länsstyrelsen bedömer att verksamhet vid både Boendestödet och Djäknen *uppfyller* ställda krav på individanpassade insatser
- Länsstyrelsen bedömer att verksamhet både Boendestödet och Djäknen *uppfyller* ställda krav på tillgång till en kontinuerlig kontakt med någon i personalgruppen

Länsstyrelsens iakttagelser

Träfflokalen/boendestödet
Personalen som arbetar i boendestödet har alla lägst undersköterskekompetens. Av totalt fyra vikarier saknar en utbildning men har lång erfarenhet av människor med psykiska funktionshinder, två är mentalskötare/undersköterskor och en är undersköterska. Alla som har ordinarietjänst har mer än 3 års erfarenhet av att arbeta med målgruppen.

De insatser som ges är individanpassade och ges efter den enskildas behov och förutsättning.

Boendestödet har ett system med kontaktpersoner, d.v.s. att de boende har en särskild person som de kan vända sig till när de behöver olika typer av hjälp.
I de flesta fall upplever personalen att de boende får tillräckliga insatser inom ramen för boendestödet, men det finns en önskan att ibland kunna göra mer för de boende. Personalen anger att det är lätt att få besluten ändrade när ”verkligheten är annorlunda än vad som står i beslutet” och att biståndshandläggarna är mycket lyhörda för förändringar.

Djäknen
Den personal som arbetar vid Djäknen har lång erfarenhet av att arbeta med människor som har psykiska funktionshinder och har mentalskötar/undersköterskeutbildning, vilket bedöms som adekvat utbildning för den verksamhet som bedrivs vid Djäknen.

Då personalgruppen är relativt liten och då man ofta arbetar ensam har man inte tyckt att det funnits behov av något kontaktmannasystem i personalgruppen. Vid intervjuer med de som

bor vid Djäknen framkom inte heller något som tydde på att man saknade ett kontakmannasystem, utan tvärtom hade de personer som länsstyrelsen talade med en uppfattning om vem som var just deras kontaktman i personalen.

Om man har ett rehabiliterande arbetssätt eller ej kan inte bedömas då uppfattningarna här går isär i intervjuerna med verksamhetschef och personal. Det framgår däremot att man i stor utsträckning arbetar utifrån individens behov av stöd. Flera av de boende har bott på institution under mycket lång tid, och hade ett sådant omfattande funktionshinder att personalen ansåg att de mål som satts när de flyttade in fortfarande var – i stort sett – likadana nu som då.

11.5 Individuell planering

Länsstyrelsens bedömningsgrunder

De insatser personer med psykiska funktionshinder får inom ramen för verksamheten skall planeras och systematiskt följas upp. En individuell plan bör upprättas där det framgår vilka insatser som utgår samt målet för dessa.
(11 kap. 5§ SoL, 7 och 10§§ LSS, SOSFS 1998:8 (S)

För att uppfylla de krav som ställs:
- bör verksamheten planera sina insatser för enskilda boende och formulera individuella mål
- skall den individuella planeringen samt genomförandet av insatser inom verksamhetens ram dokumenteras
- bör verksamheten genomföra en systematisk uppföljning av insatserna för enskilda boende
- bör den individuella planeringen vara samordnad med övriga insatser som utgår från andra berörda enheter/organisationer/myndigheter i de fall enskilda boende så önskar

Länsstyrelsens bedömning
Länsstyrelsen bedömer att verksamheterna vid Djäknen och Boendestödet *inte uppfyller* ställda krav:
- på en målinriktad planering av verksamhetens insatser på individnivå
- på en skriftlig dokumentation av planeringen

Länsstyrelsen bedömer att både verksamheten vid Djäknen och Boendestödet *uppfyller* ställda krav:
- på en systematisk uppföljning av verksamhetens insatser på individnivå

Länsstyrelsens iakttagelser
De iakttagelser som ligger till grund för länsstyrelsens bedömning är besök i verksamheten, intervjuer med personal, verksamhetschef samt boende vid verksamheterna.

Boendestödet
I de svar som verksamheten angivit framgår att de individuella målen och den individuella planeringen framgår av den utredning som biståndshandläggaren gjort. I de ärenden som länsstyrelsen har granskat kan man dock endast undantagsvis utläsa klara individuella mål, vad

åtgärden förväntas leda till, vem som skall ansvara för vad, samordning med andra berörda instanser etc.

Djäknen
Var och en som bor vid Djäknen har en individuell vårdplan som gjordes upp när personen flyttade in, i de flesta fall innebär detta att det är förhållandevis lång tid sedan vårdplanen upprättades. Man anger att då framstegen är så små har det inte varit aktuellt med revideringar av det som gjordes upp vid inflyttningstillfället. De vårdplaner som finns är till största delen inriktade på praktiska färdigheter. I de flesta fall anges ADL färdigheter, hygien och ekonomi, i något fall även sysselsättning.

Någon skriftlig dokumentation av en individuell planering för vilka mål det finns för boende m.m., hur man skall uppnå målen, vem som ansvarar för vad etc. har länsstyrelsen inte sett. Den personal som intervjuades berättade att det inte fanns så mycket nedskrivet utan att det mesta fanns i ”huvudet” på personalen. Länsstyrelsen anser att det faktum att uppgifter av detta slag inte fanns dokumenterat skriftligt är otillfredsställande då ett system med ”kunskap i personalens huvud” är ytterst sårbart. Skulle den personal som innehar kunskapen sluta, bli långtidssjukskriven etc. kommer denna kunskap om individen gå förlorad i verksamheten. Eftersom de beslut som fattas angående insatsen är tidsbegränsade till ett år i taget följs insatsen upp av biståndshandläggaren kontinuerligt.

De som bor på Djäknen har mycket olika behov. Det finns stora möjligheter att ”skräddarsy” de boendes insatser efter behov och förutsättningar.

12. Verksamhet för sysselsättning - FENIX

12.1 Beskrivning av verksamheten

I Strängnäs kommun finns två dagverksamheter som biståndsbedöms – Fenix och Fenix 2. Skillnaden mellan de båda verksamheterna är att Fenix 2 bygger på ett mer arbetsliknade innehåll och innehåller en mer rehabiliterande verksamhet där samverkan finns med andra myndigheter: Försäkringskassa, arbetsförmedling, psykiatrin, socialtjänsten och enskilda arbetsgivare.

Fenix, som länsstyrelsen gjort verksamhetsbesök i, har sin verksamhet i en verkstadslokal i utkanten av Strängnäs. Verksamheten drevs till att börja med som ett projekt men permanentades 1998. Samverkan finns med RSMH. Både i form av att RSMH kan komma till Fenix och att Fenix går på RSMH:s möten var 6:e vecka. Viss samverkan sker även med Försäkringskassa, psykiatri och primärvården, även om denna samverkan är tydligare i Fenix 2.

Form och uppdrag

Verksamheten vid Fenix bedrivs enligt socialtjänstlagen och kräver ett biståndsbeslut för deltagande. Verksamheten är öppen dagtid måndag till fredag.

De mål som angetts för verksamheten är att Fenix skall
- tillgodose behovet av en meningsfull sysselsättning – men hur individen mår är viktigare än själva sysselsättningen.
- Ge psykosocialrehabilitering

En viktig del i verksamheten är den kamratkassa som finns. Denna Kamratkassa används till gemensamma aktiviteter som har till mål att fler vågar göra saker på egen hand ex. åka på semesterresor, gå på bio etc.

Verksamheten har följts upp under våren 2003 genom en brukarundersökning i enkätform. Svarsfrekvensen var hög (87%) och resultatet höll vid tillsynens genomförande på att återföras till brukare, personal och politiker.

Målgrupp/antal deltagare

Målgruppen är människor med ett långvarigt psykisktfunktionshinder. Krav finns också att man skall ha en kontakt med psykiatrin och vara över 18 år. Det kommer ungefär 20 personer per dag till Fenix. Antalet personer som kan delta i Fenix verksamhet är inte begränsat till ett visst antal. Många har valt att enbart arbeta en del av dagen, så alla deltagare är inte i verksamheten samtidigt.

Av de som kommer nya till dagverksamhet önskar de flesta att få en plats i Fenix 2. Detta har gjort att antalet deltagare på Fenix har minskat från 36 brukare till 22.

Personal

Personalgruppen bestod vid tillsynsbesöket av två personer (2,0 tjänst) som var mentalskötare och undersköterska, en person (0,5 tjänst) som var mentalskötare, en person (1,0 tjänst) snickare och en tjänst som var vakant. Av de vikarier som verksamheten hade att tillgå saknade en utbildning och två stycken var undersköterskor.

All personal har lång erfarenhet av att arbeta med målgruppen, den som har arbetat kortast tid började 1998 i verksamheten.

Verksamheten har en låg personalomsättning.

Vad erbjuder verksamheten?

Fenix erbjuder en strukturerad sysselsättning med i första hand legoarbeten, samt verksamhet av mer hobbykaraktär. Det finns också möjlighet att ha studiecirkelverksamhet i samband med resor. Det som efterfrågas för närvarande var cirkel för datakunskap. Även tränig av sociala förmågor sker i verksamheten.

Det sker inga djupare samtal med personalen för att ge ett psykologiskt stöd. Däremot kommer det två skötare från psykiatrin till verksamheten 2 gånger/vecka för samtal m.m.

I och med att man har Kamratkassan kan man också erbjuda olika aktiviteter, utflykter och semesterresor. Man gör en semesterresa varje år. Totalt har det varit sex veckolånga utlandsresor och ett antal kortare resor – både inom Sverige och utomlands. Vid tillsynsbesöket hade man nyligen varit på Åland. Dessa resor har gjort att några har vågat börja resa på egen hand.

Det finns inget krav på att man efter att ha varit en tid på Fenix skall gå vidare till annan mer arbetsliknande verksamhet eller studier, även om detta händer.

Vart tar deltagarna vägen efter avslutad kontakt?

Efter avslutad kontakt med Fenix har deltagarna antingen gått vidare till studie – framförallt KomVux och yrkesutbildningar och till annat arbete. Några har flyttat till annan ort och andra har valt att inte ha någon sysselsättning.

Någon uppföljning av dem som slutar sker inte.

12.2 Miljö

Länsstyrelsens bedömningsgrunder

Kommunen skall medverka till att personer med psykiska funktionshinder får en meningsfull sysselsättning och vid behov inrätta lämpliga verksamheter för sysselsättning. (5 kap. 7§ SoL, 3 kap 6§ SoL)

För att uppfylla de krav som ställs bör:

- verksamheten ligga i nära anslutning till nödvändiga kommunikationer eller finnas på gångavstånd från den enskildes bostad
- verksamheten ha tillgång till nödvändig utrustning
- lokalernas utformning och storlek vara anpassade till verksamhetens innehåll och antalet deltagare. Lokalerna skall medge möjlighet till avskildhet för den som behöver

Länsstyrelsens bedömning

- Länsstyrelsen bedömer att Fenix *uppfyller* ställda krav på närhet till kommunikationer och allmän service.
- Länsstyrelsen bedömer att Fenix *uppfyller* ställda krav på tillgång till nödvändig utrustning
- Länsstyrelsen bedömer att Fenix *inte uppfyller* ställda krav på en miljö som är anpassad till den verksamhet som drivs fullt ut.

Länsstyrelsens iakttagelser

Det underlag som ligger till grund för bedömningen är dels tillsynsbesök i verksamheten och dels en gruppintervju med personalen.

Lokalerna ligger i ett mindre industriområde med ett bostadsområde på andra sidan gatan. Många av dem som arbetar på Fenix bor i närheten, men ett tiotal reser till Strängnäs för att arbeta. Buss går förbi och busshållplatsen ligger nära Fenix. En affär finns relativt nära, medan post o.dyl. finns i centrum.

Det finns en handikapptoalett och är man rullstolsburen kommer man in via stora dörrar i monteringen, men man tar inte sig upp till andra våningen då hiss saknas.

I lokalerna är det mycket högt i tak. Plåttaket gör att det blir varmt på sommaren och kallt på vintern enligt personalen som arbetar i verksamheten, men man har fått fläktar installerade för att motverka detta.

Möblering: Ser ut som en industrilokal, med ett antal arbetsbord och stolar av olika sort. En av arbetsplatserna har höj och sänkbart bord. I monteringen finns en mindre soffa man kan sitta i.

I anslutning till en toalett finns ett litet omklädningsrum för de som deltar i verksamheten. Duschrum saknas i praktiken, då man använder detta till förråd.

Behöver man avskildhet går man upp till andra våningen, där också kontoren ligger. Ett kontor är det så lågt i tak i så att man inte kan stå rak.

I snickeriet finns diverse snickerimaskiner och en ugn för att minska gummit på en detalj man tillverkar.

Det finns ett kök. I förmiddagsfikat ingår smörgås och till eftermiddagen ex. sockerkaka. Detta betalar man inte för, utan fikat bekostas av den gemensamma kamratkassan. Möjlighet finna att köpa matlådor till lunchen. Möjlighet finns även att värma dessa i köket. Luncherna äter man tillsammans (om man vill), några går till vårdcentralen för att äta.

Några av de som har sin verksamhet på Fenix bakar och man har diskuterat om man även skulle kunna ha någon form av försäljning.

12.3 Verksamhetens innehåll

Länsstyrelsens bedömningsgrunder

Verksamhetens innehåll bör utformas utifrån kunskapen om målgruppens behov av meningsfull sysselsättning och inriktas mot att ge målgruppen ökade möjligheter att delta i samhällets gemenskap och leva som andra.
(3 kap. 6 § SoL, 5 kap. 7 § SoL, 7 och 9 §§ LSS)

För att uppfylla de krav som ställs bör:

- verksamheten erbjuda ett innehåll/insatser som ligger i linje med verksamhetens uppdrag och motsvara deltagarnas behov av en meningsfull sysselsättning
- verksamhetens insatser anpassas efter var och ens behov och förutsättningar
- verksamheten ha en motiverande och rehabiliterande inriktning som bland annat kan exemplifieras av tillgången till arbets- och träningsplatser
- deltagarna i verksamheten ha tillgång till en kontinuerlig kontakt i personalgruppen

Länsstyrelsens bedömning

- Länsstyrelsen bedömer att verksamhet Fenix *inte uppfyller* ställda krav på ett innehåll (motiverande och rehabiliterande) som ligger i linje med verksamhetens uppdrag och deltagarnas behov av adekvat sysselsättning. Detta då de rehabiliterande inslagen i verksamheten var otydliga.

- Länsstyrelsen bedömer att verksamhet Fenix *uppfyller* ställda krav på individanpassade insatser inom ramen för sin verksamhet
- Länsstyrelsen bedömer att verksamhet Fenix *uppfyller* ställda krav på tillgång till en kontinuerlig kontakt med någon i personalgruppen

- Länsstyrelsen bedömer att verksamhet Fenix 2 *mer än väl uppfyller* ställda krav på innehåll och utrymme för flexibla individuella lösningar som anpassas till var och ens behov och förutsättningar.

Länsstyrelsens iakttagelser

De iakttagelser som ligger till grund för länsstyrelsens bedömning är dels besök på Fenix, intervjuer med personal, verksamhetschef, arbetstagare i Fenix samt informationsmaterial rörande sysselsättningsverksamheten.

Verksamhetens innehåll består av sysselsättning både i mer strukturerad form genom legoarbeten, och hobbyverksamhet. På Fenix 2 kan man än mer individanpassa och ge individuellt stöd ute på enskilda arbetsplatser. Fenix är mer begränsat till en huvudinriktning även om man försöker vara flexibel inom denna.

I Fenix har man ett kontaktmannaskap där var och en har en särskild personal de kan vända sig till. Det är dock inte så noga med vem de vänder sig till eftersom personalgruppen är relativt liten. Kontaktpersonen skall vara med vid uppföljningar tillsammans med biståndshandläggaren.

Man använder inga särskilda instrument för att bedöma rehabiliteringsbehov och arbetsförmåga.

Vid besöket framkom att Fenix för närvarande hade få legoarbeten. Detta medförde att vissa deltagare valde att inte komma till arbetet.

Personalen på Fenix har i samtliga fall lång arbetslivserfarenhet från att arbeta med personer som har psykiska funktionshinder. Tre av de fyra i personalgruppen är undersköterska alt. mentalskötare/undersköterska. Den fjärde i personalgruppen är byggnadssnickare. För den verksamhet som bedrivs vid Fenix är det länsstyrelsens bedömning att samtliga i personalgruppen har adekvat utbildning/arbetslivserfarenhet för detta.

12.4 Individuell planering

Länsstyrelsens bedömningsgrunder

De insatser personer med psykiska funktionshinder får inom ramen för verksamheten skall planeras och systematiskt följas upp. En individuell plan bör upprättas där det framgår vilka insatser som utgår samt målet för dessa.
(11 Kap. 5§ SoL, 7 och 10§§ LSS, SOSFS 1998:8 (S))

För att uppfylla de krav som ställs:
- bör verksamheten planera sina insatser för enskilda deltagare och formulera individuella mål
- skall den individuella planeringen samt genomförandet av insatser inom verksamhetens ram dokumenteras
- bör verksamheten genomföra en systematisk uppföljning av insatserna för enskilda deltagare
- bör den individuella planen vara samordnad med övriga insatser som utgår från andra berörda enheter/organisationer/myndigheter i de fall enskilda deltagare så önskar.

Länsstyrelsens bedömning

Länsstyrelsen bedömer att verksamhet Fenix *inte uppfyller* ställda krav:

- på en samordnad planering för brukaren där övriga insatser från andra berörda enheter/organisationer/myndigheter finns med

Länsstyrelsen bedömer att verksamhet Fenix *uppfyller* ställda krav:

- på en målinriktad planering av verksamhetens insatser på individnivå
- på en skriftlig dokumentation av planeringen
- på en systematisk uppföljning av verksamhetens insatser på individnivå

Länsstyrelsens iakttagelser

I samtal med personalgruppen framkom att en arbetsplan för varje arbetstagare i Fenix upprättas med utgångspunkt från den enskildes målsättning med sysselsättningen. Arbetsplanen finns dokumenterad på Fenix och utgår från: situationen nu, vart brukaren vill och vilka delmål som finns.

Insatserna följs upp av biståndshandläggarna en gång/år. Skulle förändringar behöva göras däremellan görs detta löpande utan särskilda möten.

Det har inte framkommit att arbetsplanerna vid Fenix är samordnad med övriga insatser som utgår från andra berörda enheter/organisationer/myndigheter.

DEL E – Brukarmedverkan och den enskildes självbestämmande och delaktighet

13. Kommunens inriktning mot brukarmedverkan och brukarinflytande

13.1 Information till brukar- och anhörigorganisationer

Länsstyrelsens bedömningsgrunder

Kommunen bör särskilt informera berörda brukar- och anhörigorganisationer om kommunens verksamhet för personer med psykiska funktionshinder.
(3 kap. 1 och 4 §§ SoL, 5 kap. 8 § SoL, 15 § punkt 3 LSS)

För att uppfylla de krav som ställs skall

- kommunen ha genomfört antingen muntliga eller skriftliga informationsinsatser under det senaste året

För att uppfylla kraven mer än väl skall:

- kommunen ha genomfört regelbundna informationsinsatser under det senaste året

Länsstyrelsens bedömning

- Länsstyrelsen bedömer att Strängnäs kommun *uppfyller* ställda krav på information om kommunens verksamhet till berörda brukar- och anhörigorganisationer.

Länsstyrelsens iakttagelser

Av den enkätundersökning som genomfördes under år 2002 framkom att Strängnäs kommun gett såväl muntlig som skriftlig information direkt till brukar- och anhörigorganisationer i kommunen under det senaste året.

13.2 Synpunkter från brukar- och anhörigorganisationer vid planering och uppföljning av kommunens verksamheter för personer med psykiska funktionshinder

Länsstyrelsens bedömningsgrunder

Ledningen för socialtjänsten skall samverka med den organiserade brukar- och anhörigrörelsens företrädare. I sin planering och uppföljning av verksamheter som berör personer med psykiska funktionshinder skall ledningen inhämta synpunkter från brukar- och anhörigorganisationerna.
(5 kap. 8 § SoL, 15 § LSS)

För att uppfylla de krav som ställs skall:
- kommunen ha frågat efter synpunkter från brukar- och anhörigorganisationerna på minst tre punkter under det senaste året

För att uppfylla kraven mer än väl skall:
- kommunen ha frågat efter synpunkter från brukar- och anhörigorganisationerna på fyra eller fler punkter under det senaste året

Länsstyrelsens bedömning
- Länsstyrelsen bedömer att Strängnäs kommun *mer än väl uppfyller* ställda krav på inhämtande av synpunkter från berörda brukar- och anhörigorganisationer.

Länsstyrelsens iakttagelser
Av den enkätundersökning som genomfördes under 2002 framgår att Strängnäs kommun inhämtat synpunkter från brukarorganisationen RSMH på planering eller uppföljning av verksamheter för personer med psykiska funktionshinder i följande fall:
- Planering av boende/boendestöd
- Planering av verksamhet för sysselsättning/rehabilitering
- Planering av verksamhet med personliga ombud
- Uppföljning/utvärdering av sysselsättning/rehabilitering samt
- Uppföljning/utvärdering av personliga ombud

13.3 Sammanfattande bedömning
Sammanfattningsvis bedömer länsstyrelsen att kommunen på en övergripande nivå har en väl utvecklad samverkan med framförallt RSMH.

14. Brukarinflytande i verksamheter för boende och sysselsättning

14.1 Möjlighet till brukarinflytande i granskade verksamheter för boende och sysselsättning

Länsstyrelsens bedömningsgrunder

Personer med psykiska funktionshinders egna val och prioriteringar skall vara utgångspunkten för alla insatser som riktas till den enskilde. Det innebär att verksamheter för boende och sysselsättning bör finna former för inflytande för de boende respektive deltagarna i verksamheten.
(3 kap. 5 § SoL, 6 § LSS, SOSFS 1998:8 (S))

För att uppfylla de krav som ställs skall:

- verksamheter för boende eller sysselsättning ha någon form av brukarråd eller ha utvecklat någon form för att systematiskt inhämta de boendes eller deltagarnas synpunkter på verksamheten.
- de boendes eller deltagarnas synpunkter ha beaktats och påverkat verksamhetens innehåll och utformning i något eller några angivna exempel.

Länsstyrelsens bedömning

- Länsstyrelsen bedömer att Strängnäs kommun *uppfyller* ställda krav på möjlighet för de boende att påverka verksamheten vid Träfflokalen/boendestödet
- Länsstyrelsen bedömer att Strängnäs kommun *uppfyller* ställda krav på möjlighet för deltagarna att påverka verksamhet vid Fenix.

- Länsstyrelsen bedömer att Strängnäs kommun *inte uppfyller* ställda krav på möjligheten för de boende att påverka verksamheten vid gruppboendet Djäknen.

Länsstyrelsens iakttagelser

Denna del av tillsynen har berört de boende/deltagarnas möjlighet att påverka det boende/den verksamhet som de deltar i på en **verksamhetsnivå**. Bedömningarna grundar sig alltså inte på i vilken utsträckning de boende/deltagarna har möjlighet att påverka på individnivå.

Under våren 2003 genomförde Strängnäs kommun en enkätundersökning till de brukare som hade insatser i form av boende/boendestöd och sysselsättning. Svarsfrekvensen var hög (88%,d.v.s. 14 av 16 utsända enkäter, respektive 87% d.v.s. 20 av 23 utsända enkäter). De svar som inkom innehöll både positiva och negativa åsikter om verksamheterna. Då länsstyrelsen genomförde tillsynen hade svaren ännu inte analyserats, detta skulle ske under hösten 2003.

Enkäten har innehållit följande frågor: Känner du förtroende för personalen? Blir du bemött med respekt av personalen? Får du gehör för dina synpunkter/idéer som kan påverka aktiviteterna? Känner du dig trygg när du är i verksamheten? Finns det personal till hands när du har behov av en pratstund? Passar öppettiderna dina behov? Skulle du vilja att det fanns fler aktiviteter?

På de frågeställningar som avsåg inflytande svarade 50% av Träfflokalens besökare att de alltid eller oftast fick gehör för sina synpunkter. Inte någon svarade att de aldrig fick gehör för synpunkter och idéer. För samma fråga för deltagarna i Fenix var det 2 stycken (10%) som

tyckte att de aldrig fick gehör för sina idéer/synpunkter medan 65% tyckte att de alltid eller oftast fick gehör för idéer och synpunkter. De öppettider som är både på Träfflokalen och Fenix var samtliga som svarat på frågan nöjda med (1 person hade inte svarat). Önskemål om fler aktiviteter fanns både för Träfflokalens besökare (43%) och Fenix deltagare (70%).

I Träfflokalen har man, med ojämna intervaller stormöten för de som besöker verksamheten. På Fenix har man måndagsmöten där man kan ge förslag på olika saker samt få information. Fenix har också en förslagslåda där man kan lägga förslag på förändringar o.dyl.

Brukarnas synpunkter har påverkat öppettider för Träfflokalen och vilka aktiviteter man skall genomföra. På Fenix har synpunkterna framförallt haft påverkan på de aktiviteter man skall genomföra för kamratkassan, vilken mat som skall ätas och var den skall ätas. Det har också framkommit olika önskemål om arbetsuppgifter av olika slag bl.a. att man skall arbeta för att få mer legoarbeten till verksamheten.

Då det gäller Djäknen har någon motsvarande inventering av brukarnas synpunkter vad det gäller verksamheten inte gjorts. Vid intervjuer med de som bodde i gruppboendet gick åsikterna isär särskilt när det gällde i vilken utsträckning man själv kunde påverka verksamheten. En orsak till detta kan var att man tolkade frågan olika ex. att någon tolkade påverkans möjligheten för saker som berörde den egna personen (ex. val av gardiner) medan någon annan kan ha tolkat frågan om man kunde påverka den verksamhet som bedrevs på Djäknen. En annan orsak kan vara vilken vana man har att påverka sedan tidigare. Har man under många år bott på institution och blivit ”van” att personal bestämmer kan kraven på självbestämmande se annorlunda ut än om tidigare bott på ett sätt som förutsatt en högre grad av autonomi. Åsikterna hos de som bodde på Djäknen varierade mellan att man tyckte att man fick bestämma själv till att man inte tyckte att man fick bestämma något alls, utan att ”vårdarna” bestämde allt.

I intervjun med chefen för Djäknen framkom att det inte sker någon systematisk uppföljning av de boendes syn på verksamheten. I intervjun med boendepersonal framkom att det man tyckte att de boende hade påverkansmöjligheter framförallt rörde den egna personen d.v.s. var på individplanet. Exempelvis hade man morgonsamling där man diskuterade val av mat och vardagsaktiviteter. Personalen tyckte att de boende hade stor påverkansmöjlighet när det gällde vad som skulle inhandlas till dem själva, vilken mat som skulle lagas de dagar de ansvarade för matlagningen och utflykter som skulle göras.

14.2 Sammanfattande bedömning

Strängnäs kommun har kommit igång med att på ett mer systematiskt sätt inventera brukarnas synpunkter och idéer då det gäller den verksamhet som man själv helt styr över. Detta synsätt har man dock inte överfört till den verksamhet som man driver i samverkan med landstinget. Då de personer som bor vid Djäknen har kommunala beslut för sitt boende borde kommunen i större utsträckning även till vara ta dessa personers synpunkter på hur verksamheten fungerar. Exempelvis det faktum att personer som bor på Djäknen använder termer som ”vårdarna” resp. ”patienter” kan vara ett tecken på att Djäknen ses mer som en vårdinstitution än som ett boende.

Då svarsfrekvensen var så pass hög som 87 – 88% i den enkätundersökning som genomförts indikerar detta på att det finns ett behov från målgruppen av att säga sin åsikt om de verksamheter som man deltar i, vilket torde vara värdefullt att ta vara på i ett kvalitetsarbete.

15. Den enskildes möjlighet till självbestämmande och delaktighet

15.1 Den enskildes möjlighet till självbestämmande i verksamheter för boende och sysselsättning

Länsstyrelsens bedömningsgrunder

Personer med psykiska funktionshinder skall vara delaktiga i utformningen av de insatser som planeras och genomförs. Den enskilde har rätt att få information om alternativa insatser och vara delaktig i planeringen och uppföljningen av dessa. Den enskilde skall också vara delaktig i samarbete som sker mellan olika vård-, stöd- och rehabiliteringskontakter. (1 kap. 1 § SoL, 3 kap 5 § SoL, 6 § LSS, SOSFS 1998:8 (S))

För att uppfylla de krav som ställs skall:

- den enskilde helt eller delvis deltagit i planering eller uppföljning av insatser vad gäller boende och sysselsättning samt att det skall framgå av den enskildes utsagor att han varit delaktig.
- den enskilde ha varit delaktig helt eller delvis i det samarbete som förekommer samt att det skall framgå av den enskildes utsagor att han känner till eller varit delaktig i detta samarbete.

Länsstyrelsens bedömning

- Länsstyrelsen bedömer att Djäknen *inte uppfyller* ställda krav på den enskildes möjlighet till integritet och att påverka sitt boende i alla delar.

- Länsstyrelsen bedömer att Djäknen *uppfyller* ställda krav på de boendes delaktighet i utformningen av boendet samt i planering och uppföljning av insatser inom verksamhetens ram
- Länsstyrelsen bedömer att Djäknen *uppfyller* ställda krav på de boendes delaktighet i de samarbetskontakter som förekommer.
- Länsstyrelsen bedömer att Fenix *uppfyller* ställda krav på den enskildes möjlighet att påverka utformningen av sysselsättningen
- Länsstyrelsen bedömer att Fenix *uppfyller* ställda krav på deltagarnas delaktighet i utformningen av sysselsättningen samt i planering och uppföljning av insatser inom verksamhetens ram

- Länsstyrelsen bedömer att Träfflokalen/boendestödet *mer än väl uppfyller* ställda krav på de boendes delaktighet. Det gäller såväl i utformningen av boendet och i planering och uppföljning av insatser inom verksamhetens ram som i de samarbetskontakter som förekommer.

Länsstyrelsens iakttagelser

Uppföljning av fattade beslut sker regelbundet både vid boendestödet, Fenix och Djäknen. I samtliga fall sker uppföljningen mellan biståndshandläggare och den berörda brukaren och han/hon kan därigenom framföra sin åsikt, antingen själv eller tillsammans med en god man/förvaltare. Om det även finns personal från verksamheterna med vid dessa tillfällen har inte framgått tydligt av tillsynen. Det har inte heller tydligt framgått om brukaren blir tillfrågad om han/hon vill att någon ur personalgruppen skall vara med.

Strax före länsstyrelsens tillsyn genomfördes en enkätundersökning vid Fenix och Träfflokalen/boendestödet där man efterfrågade brukarnas åsikter om vad som var bra och mindre bra i verksamheten.

Boendestödet
De som har service genom boendestödet bor i egna lägenheter i olika bostadsområden i kommunen. De har egna möbler, egen nyckeln och egen brevlåda m.m. De bestämmer själva om de vill ha gäster och om dessa skall sova över eller ej, när de skall äta, vilka dagaktiviteter de skall ha och när man skall gå och lägga sig.

Då det gäller att själv bestämma över sina pengar är det i normalfallet så att man gör detta. I vissa fall har brukaren tillsammans med sin God man en överrenskommelse om tilldelning av pengar.

I normalfallet kommer och går brukaren som han/hon vill, men om personalen delegerats uppgift från sjukvården att ansvara för medicindelning vill de veta när brukaren förväntas att vara tillbaka. I enskilda fall finns det också överrenskommelser med brukare om lämpligheten att förvara alkohol i bostaden (vid behandling av alkoholmissbruk). Brukaren bestämmer själv om han/hon skall röka i lägenheten, men i de fall där brukaren är storrökare uppmanas han/hon att röka på balkongen.

Förekommer kontakter med andra myndigheter/organisationer kring insatser som berör brukaren är denne alltid med på mötena.

Djäknen
De intervjuer som länsstyrelsen gjort på Djäknen med chef, boendepersonal och boende har sammantaget visat att man har möjlighet att påverka sitt boendes utformning t.ex. val av gardiner, möblering, inköp av kläder, vilken mat man skall laga. Man har även möjlighet att påverka val av aktiviteter. Som framkommit i tidigare avsnitt har upplevelsen av självbestämmande varierat i hög grad hos de boende, men samtliga intervjuade har varit överens om att man sköter sin egen lägenhet själv.

Alla har egna möbler i sin lägenhet, man har också en egen nyckel till lägenheten. Man bestämmer själv när man skall gå och lägga sig, vilka aktiviteter på dagtid man skall göra och kan komma och gå som man vill. Det finns dock ett krav på att om man blir borta länge skall man säga till personalen om detta och man skall också passa mattider (frukost och lunch), morgonsamling och tider för medicinering. Man bestämmer själv när och vad man skall äta till kvällsmat. Om man får ha hand om sina pengar eller ej varierar från individ till individ. Här finns variationer från att man sköter sin ekonomi helt självständigt till att man har en God man för detta ändamål.

Det är inte självklart att gäster får sova över i lägenheten, det beror på vem det är. Det är tillåtet att röka i sin lägenhet, men på grund av personalen också har sin arbetsplats i lägenheterna försöker man styra rökningen till att ske på de boendes balkonger. Det är inte tillåtet att dricka alkohol eller bruka andra droger i den egna lägenheten. Tidigare hade varje boende en egen postlåda. Detta har dock inte fungerat eftersom posten trots personliga brevlådor ändå lade all post i samma brevlåda.

Fenix
Fenix har veckomöten där alla arbetstagare som är på Fenix vid detta tillfälle deltar. Det finns även en förslagslåda där arbetstagarna kan lägga förslag till olika aktiviteter m.m.

Arbetstagarnas möjlighet att påverka utbudet av arbetsuppgifter är något begränsat i verksamheten utifrån lokalernas utformning och utbud på möjliga arbetsuppgifter. Möjligheten att påverka utformningen av arbetsuppgifter kan också begränsas av olika funktionshinder (ex. elallergi) utöver den psykiska diagnosen. Det finns dock en valfrihet att välja arbetsuppgifter utifrån befintliga sådana. Det finns också en möjlighet att byta sysselsättningsverksamhet i vissa fall till Fenix 2, som har mer individuellt anpassade arbetsuppgifter. Detta ställer dock högre krav på den enskilde att klara sig mer självständigt.

15.2 Sammanfattande bedömning

Länsstyrelsen bedömer att den enskilde har stora möjligheter att påverka sin insats genom den regelbundna uppföljning som sker en gång/år genom biståndshandläggaren.

Då det gäller de två olika boendeverksamheterna skiljer sig regelverket åt. Till viss del kan detta förklaras av att verksamheten på Djäknen riktar sig till personer med en mer omfattande psykisk problematik än vad boendestödet gör. Till sin karaktär är Djäknen mer institutionsbetonad än boendestödet, där stödet ges i den egna lägenheten ute på stan.

Sysselsättningsverksamheten Fenix har ett visst utbud som det finns att välja mellan, vilket begränsar valfriheten i sig. Däremot är verksamheten flexibel och öppen för idéer från brukarna ”inom systemet”. I kommunen finns dock ytterligare en sysselsättningsverksamhet (Fenix 2) där variationen är än mer individanpassad, varför man måste anse att det finns möjlighet till andra arbetstillfällen än dem som bjuds på Fenix för målgruppen om sådana önskemål skulle finnas.

16. Bemötande

Länsstyrelsens bedömningsgrunder

Personer med psykiska funktionshinder skall bemötas med respekt för sin integritet och sin syn på sin situation. (1 kap 1§, 3 kap 5 §, 5, 6 §§ LSS)

För att uppfylla de krav som ställs skall

- det framgå av den enskildes egna utsagor att han huvudsakligen upplever sig trodd och väl bemött i sina kontakter med socialtjänsten.

Länsstyrelsens bedömning

- Länsstyrelsen bedömer att de granskade verksamheterna i Strängnäs kommun *uppfyller* ställda krav på ett gott bemötande för 6 av 9 personer med psykiska funktionshinder som har intervjuats

Länsstyrelsens iakttagelser

Länsstyrelsen har intervjuat totalt nio personer utifrån ovanstående frågeställning – sex personer intervjuades i samband med individtillsynen och tre personer har intervjuats i samband med verksamhetstillsynen av boende och sysselsättning. Då det totala antalet

intervjuade är förhållandevis litet är det inte statistiskt säkerställd, men kan ändå ge en fingervisning om hur några personer inom den kommunala psykiatrin tycker.

I bemötandebegreppet kan ingå flera olika aspekter. Exempel på sådana aspekter kan naturligtvis vara att personal upplevs som otrevliga eller ”kör över” den enskilde etc. men också sådana saker som att man inte är tillgänglig alternativt inte ger sig tid att lyssna etc. kan upplevas som att den enskilde får ett sämre bemötande.

I tre fall har det framkommit synpunkter på att personalens bemötande inte har upplevts som fullgott i de granskade verksamheterna. I något fall har det varit personalens språkbruk som upplevts otrevligt och i något fall har det varit att personen ifråga upplevt att personalen bestämmer allting och att man som brukare inte har något att säga till om.
”Det är vårdarna som bestämmer allt – ingen av patienterna får bestämma något här”.
En person har angett att boendestödet ofta har så bråttt att de inte hinner tala med honom/henne när de är där. Här fanns det dock stora skillnader mellan vilka som utförde stödet, några av de som kom var alltid vänliga och tog sig tid med en pratstund.

Flertalet av de intervjuade har dock angett att de anser att de blivit bra bemötta av personal – både i boende, sysselsättning och av biståndshandläggare.

DEL F – Samverkan med andra berörda organisationer/myndigheter

17. Kommunens inriktning mot samverkan och samarbete med berörda organisationer och myndigheter

17.1 Gemensamma mål, riktlinjer och verksamhetsformer på ledningsnivå

Länsstyrelsens bedömningsgrunder

Kommunen bör tillsammans med berörda organisationer/myndigheter utforma skriftliga och gemensamma mål/policy för samverkan på politisk- och ledningsnivå.
Kommunen bör tillsammans med psykiatrin utforma skriftliga riktlinjer för utskrivning eller permission från psykiatrisk heldygnsvård samt för en samordnad och individuell planering.
(2 kap. 6 § SoL, 5 kap. 8 § SoL, Socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd Informationsöverföring och samordnad vårdplanering SOSFS 1996:32)

För att uppfylla de krav som ställs skall:

- kommunen ha gemensam mål/policy på politisk- eller ledningsnivå med psykiatrin samt skriftliga riktlinjer för samverkan med psykiatrin vid utskrivning från psykiatrisk slutenvård och samordnad vårdplanering.
- kommunen ha former för samverkan eller ha en eller flera gemensamma verksamheter med annan huvudman

För att uppfylla kraven mer än väl skall:

- kommunen ha mål/policy med flera berörda organisationer samt skriftliga riktlinjer för samverkan med psykiatrin vid utskrivning eller permission från psykiatrisk slutenvård samt för samordnad vårdplanering.

Länsstyrelsens bedömning

- Länsstyrelsen bedömer att Strängnäs kommun *mer än väl uppfyller* ställda krav på gemensamma mål för samverkan med psykiatrin samt gemensamma riktlinjer med psykiatrin vad gäller utskrivning/permission från psykiatrisk heldygnsvård och gemensamma riktlinjer för en samordnad planering för enskilda individer.
- Länsstyrelsen bedömer att Strängnäs kommun *mer än väl uppfyller* ställda krav på gemensamma former för samverkan på ledningsnivå.

Länsstyrelsens iakttagelser

Strängnäs kommun och landstingets psykiatri har gemensamma skriftliga riktlinjer vid utskrivning från sluten psykiatrisk vård. Då det gäller samordnad och individuell plan har Strängnäs kommun gemensamma riktlinjer/rutiner tillsammans med psykiatri, primärvård, Försäkringskassa och Arbetsförmedling.

Både på politisk nivå och på ledningsnivå finns gemensamma mål/policy tillsammans med psykiatri, primärvård, Försäkringskassa, Länsarbetsnämnd/arbetsförmedling samt Eskilstuna kommun.

Verksamheter som bedrivs tillsammans med andra myndigheter/organisationer är

- Personligt ombud – som bedrivs tillsammans med Eskilstuna kommun, psykiatrin och brukar/frivilligorganisationer.
- Sysselsättningsverksamhet – som bedrivs tillsammans med psykiatri och brukar/frivillig organisation samt
- Rehabiliterings verksamhet med arbetsinriktning – som bedrivs tillsammans med psykiatri, Försäkringskassan och länsarbetsnämnden.
- Rehabiliteringsboende i Eskilstuna – som bedrivs tillsammans med landsting och Eskilstuna kommun
- Gruppboendet Djäknen – som bedrivs tillsammans med landstinget

17.2 Samarbete kring enskilda individer

Länsstyrelsens bedömningsgrunder

Personer med psykiska funktionshinder har rätt att få helheten av sina behov uppmärksammade. Insatser mellan olika aktörer bör samordnas utifrån den enskildes behov och förutsättningar. Handläggaren vid socialtjänsten bör uppmärksamma behoven i sin helhet, känna till den enskildes övriga centrala vård- och rehabiliteringsinsatser samt verka för en samordning både vad gäller planering och uppföljning av insatser.
(3 kap. 5 § SoL, 14 § punkt 7 LSS, SOSFS 1996:32 (M))

För att uppfylla de krav som ställs bör

- den enskildes kontakter med psykiatrin samt annan/andra centrala vård- eller rehabiliteringskontakter vara kända av ansvarig handläggare. Kända kontakter bör (i förekommande fall) motsvaras av den enskildes egna utsagor.
- det finns samarbete med psykiatrin eller med någon annan av den enskildes centrala vård- och rehabiliteringskontakter. Samarbetet skall (i förekommande fall) motsvaras av den enskildes egna utsagor om det samarbete han eller hon själv önskar.

Länsstyrelsens bedömning

Länsstyrelsen bedömer att:

- Strängnäs kommun *uppfyller* ställda krav på att känna till individens centrala vård- och stödkontakter för 11 av de individer som ingått i tillsynen.
- Strängnäs kommun *uppfyller* kravet på samarbete med psykiatrin eller med någon annan av den enskildes centrala vård- och rehabiliteringskontakter i fyra fall.

Länsstyrelsens iakttagelser

Det underlag som länsstyrelsen haft för bedömningen har varit intervjuer med brukare, enkäter från handläggare samt aktgranskning. Totalt har 14 enskilda individer ingått i denna del av tillsynen. I 11 av dess ärenden har det framgått att handläggaren haft kännedom om att personen i fråga haft kontakter med psykiatrins öppenvård. Med ett undantag har detta också framgått av personakten.

I hälften av de granskade ärendena framgår att det inte funnit några samarbetssituationer de senaste 12 månaderna. Endast i fyra fall har handläggaren haft någon form av samarbets-situation med psykiatrin under det gångna året.

Länsstyrelsen har intervjuat sex personer i Strängnäs kommun utifrån denna frågeställning. Samtliga av de intervjuade har angett att man inte känt till att någon form av samarbete mellan kommunen och någon annan myndighet har skett kring deras person. Om någon individ avsagt sig samarbete mellan handläggaren och någon myndighet/organisation har inte framgått av den information som länsstyrelsen tagit del av.

17.3 Samarbetsformer mellan verksamhet för boende och andra berörda organisationer/myndigheter

Länsstyrelsens bedömningsgrunder

Verksamheter för boende skall ha en inriktning mot samarbete med andra berörda organisationer och myndigheter som ligger i linje med verksamhetens uppdrag och gärna samarbeta med brukar- och anhörigorganisationer på orten.
(2 kap. 6 § SoL, 3 kap. 5 § SoL, 5 kap. 8 § SoL, 15 § punkt 7 LSS)

För att uppfylla de krav som ställs skall:
- personal i verksamheter för boende känna till den enskildes centrala kontakter inom kommun och landsting förutsatt att den enskilde själv så önskar.
- verksamheten ha en tydlig och adekvat inriktning mot samarbete
- verksamheten ha ett formaliserat system för samarbete med andra enheter inom socialtjänsten och psykiatrin på både organisations- och individnivå

Länsstyrelsens bedömning
- Länsstyrelsen bedömer att verksamheten för boendestöd/Träfflokalen *uppfyller* ställda krav på kännedom om de boendes centrala vård- och stödkontakter utanför verksamheten.
- Länsstyrelsen bedömer att verksamheten för boendestöd/Träfflokalen *uppfyller* ställda krav på inriktning mot samarbete med andra berörda enheter.
- Länsstyrelsen bedömer att verksamheten för Djäknen *uppfyller* ställda krav på kännedom om de boendes centrala vård- och stödkontakter utanför verksamheten.
- Länsstyrelsen bedömer att verksamheten för Djäknen *uppfyller* ställda krav på inriktning mot samarbete med andra berörda enheter.

Länsstyrelsens iakttagelser
Länsstyrelsen har här fått in information via intervjuer med enhetschef och personal i boende till denna del av tillsynen.

Boendestöd/Träfflokalen
Av enhetschefens svar framgår att samarbete finns både kring enskilda individer och kring organisation, arbetssätt och rutiner.

Då det gäller samarbete kring enskilda har man detta tillsammans med: socialtjänstens IFO avdelning (ex. kring missbruksproblematik), verksamhet för sysselsättning, psykiatrin – både öppen och slutenvård – primärvård, tandvård, Försäkringskassa (ex. vid bostadsbidrag och pensioner), gode män/förvaltare och anhöriga/närstående. Kring enskilda samarbetar man vid behov t.ex. förekommer det att man har flerpartsmöten där brukaren och personal från flera olika enheter/organisationer finns representerade.

I personalintervjun framkom att man utöver det redan nämnda också samarbetar med hemtjänsten i vissa fall.

Samarbete kring organisation, arbetssätt och rutiner finns med äldre- och handikappenheten (bl.a. i form av nätverksträffar), IFO, verksamhet för sysselsättning, psykiatrin – både öppen och slutenvård, primärvården (framförallt kring rutiner för delegering av sjukvårdande uppgifter) och RSMH. Personalgruppen för boendestödet samarbetade med Fenix då det gällde frågor kring organisation, arbetssätt och rutiner. Samverkan med RSMH fanns också på så sätt att boendestödet/träfflokalen någon gång åker till RSMH resp. RSMH kommer till Träfflokalen.

I den intervju som genomfördes med personalgruppen vid boendestödet framkom att personalen hade en god kännedom om varje enskild persons kontakter och behov av kontakter. Det framkom dock att det ibland var problem vid samarbete med framförallt den somatiska vården som inte alltid tog somatiska problem på allvar utan hänvisade till den psykiska sjukdomen.

Djäknen
Av de intervjuer som genomfördes med verksamhetschef och personal vid Djäknen framkom att samarbete kring enskilda individer fanns. De myndigheter/organisationer som man samarbetade med var: IFO (framförallt den kommunala psykiatrin), Fenix, psykiatrins öppen- och slutenvård, primärvården, tandvård, God man/förvaltare och anhöriga/närstående. Det kan även förekomma att man kring vissa individer har samarbete med Försäkringskassan. Personalen på Djäknen har försökt få tillstånd någon form av samarbete med RSMH men säger att det är svårt att få RSMH att komma till Djäknen.

Samarbete kring organisation, arbetssätt och rutiner förekommer framförallt genom PSS (PsykiatriSamverkan i Strängnäs) i form av samverkansmöten. I samverkansmöten deltar socialtjänsten (IFO), försäkringskassan och RSMH. Arbetsförmedlingen deltar i samverkansmöten på en lite högre nivå men är inte längre med i PSS. Dessutom har man en viss samverkan med psykiatrins öppenvård kring detta.

Den huvudsakliga samverkan som finns mellan personalen på Djäknen och personal från andra enheter sker informellt/sporadiskt och utgår från enskild personals engagemang och intresse för att samarbete med personal från andra enheter. Samarbete kring enskilda individer sker vid behov. Sker samarbete kring enskilda individer är han/hon oftast med på de gemensamma mötena. Då han/hon inte deltar i mötet har brukaren gett samtycke till att man diskuterat hans/hennes situation.

Vid samtal med personalen framgår att personalen är väl insatt i varje brukares situation och behov och vilka myndigheter/organisationer som är aktuella att samarbeta med.

17.4 Samarbetsformer mellan verksamheter för sysselsättning och andra berörda organisationer/myndigheter

Länsstyrelsens bedömningsgrunder

Verksamheter för sysselsättning skall ha en inriktning mot samarbete med andra berörda organisationer och myndigheter som ligger i linje med verksamhetens uppdrag och gärna samarbeta med brukar- och anhörigorganisationer på orten.
(2 kap. 6 § SoL, 3 kap. 5 § SoL, 5 kap. 8 § SoL, 15 § punkt 7 LSS)

För att uppfylla de krav som ställs skall:

- personal i verksamheter för sysselsättning känna till den enskildes centrala kontakter inom kommun och landsting förutsatt att den enskilde själv så önskar.
- verksamheten ha en tydlig och adekvat inriktning mot samarbete
- verksamheten ha ett formaliserat system för samarbete med andra enheter inom socialtjänsten, psykiatrin, försäkringskassan och arbetsförmedlingen på både organisations- och individnivå

Länsstyrelsens bedömning

- Länsstyrelsen bedömer att Fenix *uppfyller* ställda krav på kännedom om deltagarnas centrala vård- och stödkontakter utanför verksamheten.
- Länsstyrelsen bedömer att Fenix *uppfyller* ställda krav på inriktning mot samarbete med andra berörda enheter.

Länsstyrelsens iakttagelser

Länsstyrelsen har här fått in information via intervjuer med enhetschef och personal vid Fenix till denna del av tillsynen.

Samarbete kring enskilda individer sker med IFO, boendestödet, psykiatrins öppen- och slutenvård, primärvården och gode män/förvaltare. Dessutom förekommer det att man har samarbete med anhöriga/närstående, framförallt när brukare skall åka med på resor som Fenix anordnar. Då det gäller Fenix 2 har den verksamheten dessutom samarbete med försäkringskassa, arbetsförmedling och arbetsgivare.

Den vanligaste samarbetsformen är kontakter med skötare inom psykiatrin och med boendestödet när det gäller arbetet kring enskilda brukare.

Vid flerpartsmöten kring enskilda brukare är alltid brukaren med. I de fall man måste ta kontakt med psykiatrin för rådgivning krävs brukarens samtycke. Detta samtycke dokumenteras i arbetsplanen.

Då det gäller samarbete kring organisation, arbetssätt och rutiner har samordnaren och enhetschefen möten med verksamhetschef m.fl. inom IFO. Det förekommer även samverkan med boendestödet och psykiatrins öppen- och slutenvård. Samarbete sker även inom ramen för PSS (PsykiatriSamverkan i Strängnäs) med primärvård, försäkringskassa och arbetsförmedling. Inom PSS och andra samverkansgrupper delger man information men har inte gemensamma rutiner.

Det huvudsakliga samarbetet sker i PSS och i Fenix 2.

Det finns även ett samarbete med RSMH – både formellt i PSS och mer informellt genom att RSMH kommer på besök till Fenix. Fenix går också var 6:e vecka på möten som RSMH har.

17.5 Sammanfattande bedömning

Strängnäs kommun har en tydlig inriktning på samarbete/samverkan mellan olika myndigheter/organisationer både på ledningsnivå med politiker och högre tjänstemän, enhetschef/samordnarnivå och på individnivå framförallt vid de verksamheter som kommunen driver i egen regi.

Samarbetet utgår från en tydlig legitimitet från ledningsnivå och det finns ett system för samarbetskontakter i PSS, där även Djäknen finns med som landstingsverksamhet.

DEL G – Kvalitetssystem och personalens kompetensutveckling

18. Kommunens kvalitetssystem och kvalitetsutveckling

18.1 Kvalitetssystem för kommunens sociala verksamhet

Länsstyrelsens bedömningsgrunder

Kommunen bör ha ett system för kvalitetsutveckling som gäller det sociala arbetet med personer med psykiska funktionshinder.
(3 kap. 3 § SoL, 6 § LSS, SOSFS 1998:8 (S))

För att uppfylla de krav som ställs skall:
- kommunen ha ett sådant kvalitetssystem

Länsstyrelsens bedömning
- Länsstyrelsen bedömer att Strängnäs kommun *uppfyller* ställda krav på ett dokumenterat kvalitetssystem

Länsstyrelsens iakttagelser
I Strängnäs kommun finns ett särskilt kvalitetssystem enligt Socialstyrelsens allmänna råd (SOSFS 1998:8) för insatserna för personer med psykiska funktionshinder. Kvalitetssystemet innehåller rutiner m.m. för: behovsbedömning och rättssäkerhet i handläggning, dokumentation, intern och extern samverkan, uppföljning och erfarenhetsåterföring samt dokumentation och spårbarhet.

Den som har ansvaret för att kvaliteten säkras och utvecklas i kommunens verksamhet för personer med psykiska funktionshinder är verksamhetschefen för den kommunala psykiatrin.

18.2 Skriftliga riktlinjer och kvalitetsarbete vid Boendestödet/Träfflokalen och Djäknen

Länsstyrelsens bedömningsgrunder

Verksamheter för boende skall ha ett system för att säkra och utveckla kvaliteten i verksamheten. Systemet skall omfatta för verksamheten relevanta områden och kvaliteten i verksamheten skall fortlöpande förbättras i linje med psykiatrireformens intentioner. Verksamheten skall vidare ha skriftliga riktlinjer för hantering av klagomål, Lex Sarah samt i förekommande fall för personskada enligt LSS
(3 kap. 3 § SoL, SOSFS 1996:17, SOSFS 1998:8 (S))

För att uppfylla de krav som ställs skall:

- verksamheten ha ett system för att säkra och utveckla kvaliteten i verksamheten med en ansvarig person
- något eller några relevanta områden ha fokuserats i kvalitetsarbetet och lett fram till ett förbättringsarbete
- verksamheten ha skriftliga riktlinjer för hantering av klagomål samt anmälan om missförhållanden (Lex Sarah) eller hantering av personskada enligt LSS i förekommande fall.
- personalen känna till kvalitetssystemet och aktivt delta i kvalitetsarbetet
- riktlinjerna för Lex Sarah eller personskada enligt LSS vara kända och tillämpas av personalen i verksamheten

Länsstyrelsens bedömning

- Länsstyrelsen bedömer att verksamhet Djäknen för boende *inte uppfyller* ställda krav på skriftliga och för personalen kända riktlinjer för hantering av klagomål enligt Lex Sarah.
- Länsstyrelsen bedömer att verksamhet Djäknen *inte uppfyller* ställda krav på kvalitetsutveckling av verksamheten.

- Länsstyrelsen bedömer att verksamhet Boendestödet/träfflokalen mer än väl uppfyller ställda krav på kvalitetsutveckling av verksamheten.

Länsstyrelsens iakttagelser

Uppgifter till detta avsnitt har främst erhållits genom intervjuer med enhetschef, samordnare och personal vid boenden i kommunen.

Boendestödet/Träfflokalen
Det finns ett kvalitetsråd där personal från boendestödet, Fenix och enhetschefen ingår. Kvalitetsrådet har socialtjänstlagens bestämmelser och i socialnämndens handlingsplan som utgångspunkt. I rådet diskuteras kvalitetsförbättringar och som underlag finns avvikelserapporter, rapporter om tillbud och arbetsskador, hot och våld, rapporter om positiva händelser samt förbättringsförslag. Vad som avhandlats på kvalitetsrådet är en stående punkt på personalmötena för att föra information vidare. Man har även nätverksträffar med andra kvalitetsråd (äldre- och handikappomsorg).

Det kvalitetssystem som finns inom IFO/den kommunala psykiatrin omfattar extern och intern samverkan, behovsbedömning och rättssäkerhet i handläggning och dokumentation,

förhållningssätt och metoder, kompetens, upphandling och riskanalys, avvikelserapportering och klagomålshantering.

Utöver detta har man genomfört brukarenkäter för att få in brukarnas synpunkter på verksamheten.

Personalgruppen och enhetschefen gav ungefär samstämmiga uppgifter på detta område varför bedömningen är att detta är väl känt av personalgruppen.

Då det gäller skriftliga rutiner för anmälningar enligt Lex Sarah anger enhetschefen att detta finns. Personalgruppen har angett att de inte sett skriftliga rutiner angående detta men att enhetschefen informerat om vad som gäller muntligt på olika träffar varför detta ändå är känt av all personal.

Djäknen
Vid Djäknen saknas system för att säkra och utveckla kvaliteten i verksamheten. Djäknen har heller inga skriftliga rutiner för anmälningar enligt Lex Sarah.

18.3 Skriftliga riktlinjer och kvalitetsarbete i FENIX verksamhet för sysselsättning

Länsstyrelsens bedömningsgrunder

Verksamheter för sysselsättning skall ha ett system för att säkra och utveckla kvaliteten i verksamheten. Systemet skall omfatta för verksamheten relevanta områden och kvaliteten i verksamheten skall fortlöpande förbättras i linje med psykiatrireformens intentioner. Verksamheten skall vidare ha skriftliga riktlinjer för hantering av klagomål, Lex Sarah samt i förekommande fall för personskada enligt LSS
(3 kap. 3 § SoL, SOSFS 1996:17, SOSFS 1998:8 (S))

För att uppfylla de krav som ställs skall:
- verksamheten ha ett system för att säkra och utveckla kvaliteten i verksamheten med en ansvarig person
- något eller några relevanta områden ha fokuserats i kvalitetsarbetet och lett fram till ett förbättringsarbete
- verksamheten ha skriftliga riktlinjer för hantering av klagomål samt anmälan om missförhållanden (Lex Sarah) eller hantering av personskada enligt LSS i förekommande fall.
- personalen känna till kvalitetssystemet och aktivt delta i kvalitetsarbetet
- riktlinjerna för Lex Sarah eller personskada enligt LSS vara kända och tillämpas av personalen i verksamheten

Länsstyrelsens bedömning

- Länsstyrelsen bedömer att Fenix *uppfyller* ställda krav på skriftliga riktlinjer för Lex Sarah, och personalen hade kännedom om de regler som föreskrivs i Lex Sarah.
- Länsstyrelsen bedömer att verksamhet Fenix *uppfyller* ställda krav på kvalitetsutveckling av verksamheten.

Länsstyrelsens iakttagelser

Vid den gruppintervju som genomfördes med personalgruppen framkom att skriftliga rutiner kring Lex Sarah nog saknades. Däremot kände personalgruppen till vad Lex Sarah reglerade. Vid intervju med enhetschefen framkom dock att det fanns skriftliga riktlinjer angående anmälningar enligt Lex Sarah, även om de inte fanns nere på Fenix.

Ingen anmälan enligt Lex Sarah hade gjorts under de senaste två åren. Några riktlinjer för allvarlig personskada enligt SOSFS 1996:17 fanns inte vid tillsynsbesöket. Sådana riktlinjer har dock antagits senare av socialnämnden.

Några skriftliga riktlinjer/rutiner för att hantera deltagarnas klagomål inom verksamheten fanns inte heller. Verksamheten hade en förslagslåda, där man också kunde lägga i klagomål mot verksamheten.

Inom den kommunala psykiatrin finns en kvalitetsgrupp. Där har man tagit fram förbättringsförslag. Man har bland annat tagit fram riktlinjer om att man skall rapportera tillbud till socialchefen varannan månad.

Vid länsstyrelsens tillsynsbesök hade precis en brukarundersökning genomförts i verksamheten. Länsstyrelsen har fått ta del av den sammanställning som gjorts av svaren. Av enkätsvaren framgick att 85% av deltagarna kände förtroende för alla /de flesta av personalen på Fenix. 70 % tyckte att man blev väl bemött av alla/de flesta i personalen. Det var 65% som tyckte att de fick gehör för sina synpunkter och idéer i verksamheten. Samtliga tyckte att Fenix hade bra öppet tider som motsvarade deras individuella behov. 70% tyckte dock att det skulle finnas fler aktiviteter på Fenix.

Ett gott exempel

Länsstyrelsen vill särskilt lyfta fram det initiativ till brukarenkät som kommunen genomfört under våren 2003. Vid tillsynsbesöket höll man på att återföra resultatet till brukare, personal och politiker. Med utgångspunkt från enkätsvaren skulle sedan enhetschef och samordningsansvarig ta fram ett åtgärdsprogram för att förbättra verksamheten.

18.4 Sammanfattande bedömning

På den verksamhet som kommunen själva bedriver är det länsstyrelsens bedömning att kvalitetsarbetet pågår kontinuerligt. Både personal och brukare är involverade på olika sätt i detta arbete.

Då det gäller den verksamhet där kommunen köper platser från landstinget saknas dock detta i stor utsträckning. Vid besöket framkom att gruppboendet riskerar att ”falla mellan stolarna” i flera olika hänseenden – de regler som gäller för landstingets behandlingshem gäller inte fullt ut för gruppboendet eftersom gruppboendet inte bedrivs enligt HSL, men det finns inga andra motsvarande rutiner som föreskrivs i socialtjänstlagen för kvalitetssystem heller.

Det är länsstyrelsens uppfattning att då de boende på Djäknen har beslut på sitt boende enligt socialtjänstlagen skall verksamheten även styras av de bestämmelser som finns i denna lagstiftning. Även föreskrifter och allmänna råd från Socialstyrelsen avseende socialtjänstverksamhet för personer som har funktionshinder bör vara styrande i denna verksamhet, exempelvis SOSFS 1998:8 om kvalitetssystem inom omsorgerna om äldre och funktionshindrade.

19. Personalens kompetensutveckling

19.1 Plan för personalens kompetensutveckling på övergripande ledningsnivå

Länsstyrelsens bedömningsgrunder

Kommunen skall ha en plan för kompetensutveckling för personal som arbetar med personer med psykiska funktionshinder.
(SOSFS 1998:8 (S))

För att uppfylla de krav som ställs skall:
- kommunen ha en skriftlig plan för personalens kompetensutveckling

Länsstyrelsens bedömning
- Länsstyrelsen bedömer att Strängnäs kommun *uppfyller* ställda krav på en plan för kompetensutveckling av personal som arbetar med personer med psykiska funktionshinder

Länsstyrelsens iakttagelser
Av ”Inriktningsmål och kvalitetsmål för insatser till yngre funktionshindrade i Strängnäs kommun” framgår att det finns en kompetensutvecklingsplan. Planen är inte specifikt för den personal som arbetar mot psykiskt funktionshindrade utan ingår i Strategisk plan åren 2002 – 2004 för socialnämnden.

Av kompetensplanen framgår att:
- All tillsvidareanställd personal skall delta i handledning
- Personalen skall delta i ergonomi information
- Enhetens skall genomföra minst ett studiebesök i annan kommun för att jämföra sig med liknande verksamhet
- Metod för att arbeta i en mer rehabiliterandeinriktning skall diskuteras under år 2002 inför en framtida satsning
- Föreläsning för Fortbildarna – psykosocial arbetsmiljö
- Bemötande cirklar 2-3 ggr, kvalitetsrådet ansvarar
- Personalen skall erbjudas datorutbildning

19.2 Handläggarnas tillgång till handledning, vägledning och fortbildning

Länsstyrelsens bedömningsgrunder

För arbetet med personer med psykiska funktionshinder skall det finnas personal med lämplig utbildning och erfarenhet. Handläggare som är ansvariga för att bedöma personer med psykiska funktionshinders behov och besluta om insatser bör ha möjlighet till regelbunden vägledning, handledning och fortbildning. (3 kap. 3 § SoL, SOSFS 1998:8 (S))

För att uppfylla de krav som ställs skall:

- ansvariga handläggare ha tillgång till regelbunden vägledning eller handledning och anse att det stöd de har i arbetet är tillräckligt
- ansvariga handläggare ha tillgång till fortbildning i arbetet och anse att de har utbildning för sina nuvarande arbetsuppgifter

Länsstyrelsens bedömning

- Länsstyrelsen bedömer att Strängnäs kommun *inte uppfyller* ställda krav på att handläggare som arbetar med personer med psykiska funktionshinder erbjuds fortbildning.
- Länsstyrelsen bedömer att Strängnäs kommun *uppfyller* ställda krav på att handläggare som arbetar med personer med psykiska funktionshinder erbjuds regelbunden vägledning och handledning, även om det här kan ske förbättringar.

Länsstyrelsens iakttagelser

De handläggare som har ansvar för biståndsprövningen då det gäller personer som har psykiska funktionshinder har besvarat en enkät där bland annat uppgifter om utbildningsmöjlighet och handledning ingick i frågebatteriet.

Av svaren framgår att handläggarna har tillgång till internhandledning och stöd vid behov. Behovet av stöd och handledning täcktes upp till viss del men inte fullt ut. Handläggarna hade möjlighet till att delta i kurser och konferenser, men inte till återkommande utbildning inom området. Ingen av handläggarna hade erhållit någon särskild utbildning för att kunna arbeta med personer med psykiska funktionshinder och båda handläggarna ansåg att de inte fått tillräcklig utbildning för att kunna arbeta med personer inom målgruppen. Ett önskemål fanns om mer kunskap om olika diagnosgrupper och beteendeproblematik.

19.3 Personalen i verksamhet/er för boendes tillgång till handledning, vägledning och fortbildning

Länsstyrelsens bedömningsgrunder

För arbetet med personer med psykiska funktionshinder skall det finnas personal med lämplig utbildning och erfarenhet. (3 kap. 3 § SoL, SOSFS 1998:8 (S))

För att uppfylla de krav som ställs skall:

- personal i verksamheter för boende ha en utbildning och en erfarenhet som motsvarar de boendes behov och verksamhetens uppdrag. Det innebär att personalen skall ha adekvat grundutbildning inom det psykosociala fältet samt lämplig erfarenhet för arbete med målgruppen.
- personalen i verksamheter för boende ha tillgång till regelbunden vägledning, handledning samt fortbildning. Fortbildningen bör vara utformad efter var och ens behov av kompetensutveckling.
- personalen i verksamheten för boende sträva mot en kontinuerlig kompetenshöjning och ta aktiv del i den fortbildning, vägledning och handledning som erbjuds.

Då Djäknens personal är anställda av landstinget har bedömning av personalens kompetens, handledning och fortbildningsinsatser inte varit aktuell utan länsstyrelsen ger bara en beskrivning av hur situationen ser ut avseende personalens tillgång till fortbildning och handledning i gruppboendet.

Länsstyrelsens bedömning

- Länsstyrelsen bedömer att Strängnäs kommun *inte uppfyller* ställda krav på att personal i boendestödet/Träfflokalen har tillgång till regelbunden vägledning och handledning.
- Länsstyrelsen bedömer att Strängnäs kommun *inte uppfyller* ställda krav på att personal i boendestödet/Träfflokalen har tillgång till fortbildning utformad efter var och ens behov av kompetensutveckling.
- Länsstyrelsen bedömer att Strängnäs kommun *uppfyller* ställda krav på att personal i boendestödet/Träfflokalen har adekvat grundutbildning.

Länsstyrelsens iakttagelser

Boendestödet/Träfflokalen

All personal som arbetar inom boendestödet har lägst undersköterskekompetens. Av vikarierna är två stycken mentalskötare/undersköterska, en är undersköterska och en saknar utbildning men har lång erfarenhet av att arbeta med målgruppen.

Personalen angav att man tidigare haft större möjligheter till vidareutbildning. Den fortbildning som nu erbjuds är föreläsningar fyra eftermiddagar/år i Eskilstuna.

Personalen angav att de tidigare hade haft handledning, denna hade dock upphört två veckor innan tillsynsbesökets genomförande på grund av att ekonomin inte tillät fortsatt handledning.

Den vägledning man hade var att personalgruppen varje eftermiddag hade ”speglingar” som de själva höll i. Varannan onsdagsmorgon kommer chefen upp och då kan personalgruppen ta upp frågeställningar om det är något särskilt.

Djäknen
De som arbetar på gruppboende har mentalskötar/undersköterskeutbildning och har lång erfarenhet av att arbeta med människor som har psykiska funktionshinder.

Personalen vid gruppboendet har omvårdnadshandledning 1 timma varannan vecka. I handledningen deltar enbart personal från gruppboendet. Handledare är Margareta Malm som är sjuksköterska med vidareutbildning i omvårdnad. Vägledning i det dagliga arbetet bedöms av personalen som tillräckliga.

Möjligheten till vidareutbildning har minskat under senare år även i denna verksamhet. Den utbildning som boendestödjarna har tillgång till är framförallt den utbildning som ges via psykiatrikliniken. Mer utbildningar i samverkan med kommunen skulle behövas.

19.4 Personalen i verksamhet/er för sysselsättnings tillgång till handledning, vägledning och fortbildning

Länsstyrelsens bedömningsgrunder

För arbetet med personer med psykiska funktionshinder skall det finnas personal med lämplig utbildning och erfarenhet.
(3 kap. 3 § SoL, SOSFS 1998:8 (S))

För att uppfylla de krav som ställs skall:

- personal i verksamheter för sysselsättning ha en utbildning och en erfarenhet som motsvarar deltagarnas behov och verksamhetens uppdrag. Det innebär att personalgruppen skall ha lämplig variation av yrkesbakgrund och erfarenhet av arbete med målgruppen.
- personalen i verksamheter för sysselsättning skall ha tillgång till regelbunden vägledning, handledning samt fortbildning. Fortbildningen bör vara utformad efter var och ens behov av kompetensutveckling.
- personalen i verksamheten för sysselsättning sträva mot en kontinuerlig kompetenshöjning och ta aktiv del i den fortbildning, vägledning och handledning som erbjuds.

Länsstyrelsens bedömning

- Länsstyrelsen bedömer att Strängnäs kommun *inte uppfyller* ställda krav på att personal i Fenix verksamhet för sysselsättning har tillgång till regelbunden vägledning och handledning.
- Länsstyrelsen bedömer att Strängnäs kommun *inte uppfyller* ställda krav på att personal i Fenix verksamhet för sysselsättning har tillgång till fortbildning utformad efter var och ens behov av kompetensutveckling.
- Länsstyrelsen bedömer att Strängnäs kommun *uppfyller* ställda krav på att personal i Fenix verksamhet för sysselsättning har adekvat grundutbildning.

Länsstyrelsens iakttagelser

Personalen vid Fenix hade med ett undantag antingen mentalskötarutbildning, undersköterskeutbildning eller en kombination av dessa utbildningar. En av de anställda hade därutöver utbildning till socioterapeut och TA utbildning. Den av de fast anställda som saknade vårdutbildning var snickare och var arbetsledare på snickeriet.

Personalen ansåg själva att de hade små möjligheter till vidareutbildning. Vid intervjun med chefen för verksamheten framkom att de ekonomiska möjligheterna till utbildning var begränsad. Den utbildning som erbjöds regelbundet var fortbildningsdagar i Eskilstuna. Den utbildning som erbjuds kan inte bedömas att vara utifrån varje anställds individuella behov av fortbildning. En utbildningsplan för var och en saknades.

Personalen hade tidigare haft handledning. Det var delade meningar i personalgruppen hur mycket värde denna handledning haft. Delar av personalgruppen angav att en nackdel hade varit att man hade gemensam handledning med Träfflokalen/boendestödet vilket gjorde att man kunde vara upp till 15 personer i handledningsgruppen. Någon angav också att man var missnöjd med kvaliteten i den handledning man haft. Personalgruppen har dock erbjudits handledning, men valt att avstå. Vid tillsynsbesöket var också de ekonomiska möjligheterna att erbjuda handledning begränsade.

I första hand är det samordnaren på Fenix som ger stöd till personalgruppen. Tillgång till stöd finns också via chefen.

19.5 Sammanfattande bedömning

Vid samtal med enhetschef, samordnare, handläggare och personal i verksamheterna framgår att möjligheterna till vidareutbildning och handledning på senare tid blivit mycket begränsade på grund av kommunens ekonomi.

Tidigare utgivna rapporter under 2004:

Nr	Titel	Ansvarig utgivare
1	Mälardalens Strandområden	Per Öhrling
2	Bottenfauna i Södermanlands län	Malin Kanth
3	Kommersiell Service på Landsbygden i Södermanlands län	Rolf Andersson Bo Bringborn
4	Frigörelse på egna villkor	Aina Backberg Ellen Karlsson Banaz Rashid
5.	Zooplankton i 23 sjöar i Södermanlands län	Lars Juhlin
6.	Förstudie Hästnäringen i Södermanlands län	Agneta Wikblom

Länsstyrelsen	**Ansvarig utgivare**	**År 2004**
611 86 Nyköping Tel växeln: 0155-26 40 00 E-post: lansstyrelsen@d.lst.se	**Ramona Persson**	**Nr 7**